

Från romantik till maktmissbruk

En kvalitativ studie om frivilliga organisationers arbete med kvinnor som utsätts för relationsvåld i heterosexuella relationer. Detta ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv med inriktning på genus.

AV: Rosil Aljanabi & Aleksandra Nikolic

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 2014

Handledare: Anders Östnäs

2014-05-26

Abstract

Authors: Aleksandra Nikolic & Rosil Al-Janabi

Title: From romance to abuse of power. A qualitative study of voluntary work with women who are exposed to domestic violence, from a social constructionist perspective with focus on gender.

Supervisor: Anders Östnäs

The aim of this study was to try and create an understanding on how voluntary organization work with and reaches out to women who are exposed to domestic violence. This was based on a social constructionism perspective with a focus on gender. We have conducted semi-structured interviews where seven professionals within this field have been interviewed. These interviews were conducted in four different stages. The reason why we chose to interview these professionals from the chosen organizations was that we wanted an insight on how they work and their views on this type of problem.

Concluded, the main result of the study was that this social problem is complex and that many affecting factors are linked. In order for the society to develop, it is important that we as humans view these aspects as a whole and avoid dividing them into different parts. We had three main questions for this study and the most essential conclusion was that society is constructed and everything occurs due to interactions between individuals. The voluntary organizations adapt their supporting aid with the underlying purpose of catering to the victim's needs. Also, the confidentiality between authorities and the voluntary organizations should be reduced in order to develop further in domestic violence.

Keywords: Domestic violence, social Constructionism, gender, power, masculinity

Nyckelord: Relationsvåld, socialkonstruktivism, genus, makt, maskulinitet

2014-05-26

Förord

Vi vill tacka intervjupersonerna som hade ett stort engagemang och som gav oss utförliga resonemang till denna uppsats. Vi vill även tacka varandra för vårt goda samarbete. Där vi ständigt tog hänsyn till varandras synpunkter och kloka resonemang.

Vi vill även ägna ett stort tack till vår handledare Anders Östnäs för ett oerhört gott stöd med värdefulla råd.

Rosil Aljanabi & Aleksandra Nikolic 2014-05-10

2014-05-26

Innehållsförteckning

1.1 PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 SYFTE	3
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.4 CENTRALA BEGREPP	4
2 METOD	5
2.1 VAL AV METOD	6
2.2 METODENS BEGRÄNSNINGAR	6
2.3 URVAL	7
2.3.1 BESKRIVNING OM INTERVJUPERSONERNA	8
2.3.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	9
2.3.3 VALIDITET OCH RELIABILITET	10
2.3.4 ÖVERFÖRBARHET	11
2.4 BEARBETNING AV MATERIALET	11
2.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	13
2.7 ARBETSFÖRDELNING	14
2.8 ORIENTERING AV KUNSKAPSLÄGET	14
3 TIDIGARE FORSKNING	15
3.1 ANLEDNINGAR KRING KVINNORS UTSATTHET AV RELATIONSVÅLD	15
3.2 NORMALISERINGSPROCESS	16
3.3 HINDER- OCH MÖJLIGGÖRANDE FAKTORER ATT INSATSER NÅR UT TILL KVINNAN	17
3.4 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING	18
4 TEORETISKA PERSPEKTIV	19
4.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM	19
4.2 GENUS	21
4.3 SAMMANFATTNING AV TEORETISKA PERSPEKTIV	24
5 RESULTAT OCH ANALYS	24
5.1 FÖRKLARINGAR TILL RELATIONSVÅLD	25
5.1.1 BAKOMLIGGANDE FAKTORER	25
5.1.2 UTVECKLINGEN SOM SKETT GENOM ÅREN	28
5.2 STÖDINSATSER	30
5.2.1 OLIKA FORMER AV STÖDINSATSER	30
5.2.2 STÖDINSATSERNAS EFFEKT PÅ OFFRET	32
5.2.3 ALDRIG FÖRÖVARENS "FEL"	34
5.3 HINDER I SAMBAND MED HJÄLPINSATSER	36
5.3.1 ORSAKER TILL ATT INTE ALLA OFFER SÖKER HJÄLP	37
5.3.2 VIDARE UTVECKLING	40
5.3.3 SYN PÅ MÖJLIGA LÖSNINGAR	41
6 SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION	43

Kandidatuppsats
SOPA 63
Vårtermin 2014
Handledare: Anders Östnäs

Rosil Aljanabi &
Aleksandra Nikolic
Lunds universitet
Socialhögskolan

2014-05-26

7 REFERENSLISTA	47
8 BILAGOR	50
8.1 BILAGA 1	50
8.2 BILAGA 2	51

2014-05-26

1.1 Problemformulering

Redan i tidig ålder ”lär sig” pojkar och flickor om hur det andra könet ska bete sig och hur de bör bete sig (Chodorow i Stier, Jonas 2003, s.64). Detta bidrar till att barn försöker leva upp till omgivningens könsbundna förväntningar. En anledning till detta kan bero på att individer är i behov av uppmärksamhet, bekräftelse och acceptans. Delar av barnets självuppfattning och identitet upptas genom att ta till sig könsrollerna. Detta bidrar till att flickorna lär sig att känslomässighet, omsorg om hemmet och det egna utseendet passar henne. Flickorna har även lärt sig att de är känsliga, tålmodiga, psykiskt svaga, förstående och beroende skriver Claudia Garcia-Moreno et al. (2006, s.353) i artikeln ”*Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence*”. Pojkarna däremot låter sig övertygas om vikten av prestationer, konkurrens och status (Bjerrum Nielsen & Rudberg i Stier 2003, s.64).

När pojkar sedan växer upp och blir män, förknippas de till muskler, styrka, hård kropp och fysisk våld. Idag finner vi att de vanliga föreställningarna kring maskulinet handlar om våld, hjältar och krig (Herz & Johansson 2011, s.41). Detta är något som har följt med sedan kapitalismens tid då män förknippades med våld och kvinnor med ickevåld. Dessa föreställningar har satt djupa spår i könsfördelningen genom kulturell ideologi, socialisation och stereotyper skriver Della Giustina (2008, s.352) i sin artikel ”*Violence against women in intimate partner relationships: community responsibility, community justice*”.

Många forskare anser att det finns ett samband mellan män, manlighet och våld (Burcar 2005, s.20). Scheffer(2009, s.27) skriver i sin avhandling ”*Från himlen rakt ner i helvetet*” att när en man upplever att hans manlighet blir hotad, kan han ta till våld. Detta våld tas till för att återupprätta eller stärka sin manlighet. Det finns två avgörande element vad gäller våld. Den första är budskapets verksamma element vilket innebär vållande av kränkning, smärta, fruktan eller skada. Den andra är målinriktat, vilket innebär att man vill försöka

2014-05-26

påverka eller styra beteendet hos en annan individ (Isdal 2001, s.36). Inom dessa element finns relationsvåld vilket är ett välkänt socialt problem (Giustina 2008, s.351).

Relationsvåld handlar om att någon är starkare eller har mer makt mot någon som är svagare eller har mindre makt. Den funktion relationsvåldet har kan vara ett slags stärkande av det egna självförtroende då utövaren vill få en upplevelse av att hen är en viktig och betydelsefull person. De individer som utövar våldet, har ofta dålig medvetenhet. Den utmaning som offren ställs inför vad gäller relationsvåld, är att ämnet är tabu- och skambelagt (Isdal 2001, s. 191-192).

Kvinnor som offer är klart överrepresenterade enligt befintlig forskning vad gäller relationsvåld (Lindgren 2009, s.27). Enligt Brottsförebygganderådets (2007) officiella hemsida på internet, skriver de att studier visar på att män är mer aggressiva och tvingar kvinnan till en sexuell handling och att det finns en större risk för en kvinna att bli skadad än vad det är för männen. En studie som har gjorts i 35 olika länder visar på att tio procent och femtio procent av kvinnor runt om i världen har rapporterat att de någon gång har blivit psykiskt, men även sexuellt misshandlade i nära relation (Giustina 2008, s.351). I en rapport från Brottsförebyggande rådet (2009, s.6) redovisas det, att den typ av våld som riktas mot kvinnor är ofta upprepande, har en tendens att vara grövre och i många fall resulterar till enorma konsekvenser för kvinnan (ibid). Tre fjärdedelar av de kvinnor som utsätts för misshandel får synliga märken och en femtedel av kvinnorna får skador som kräver sjukvård (ibid s.9).

Med bakgrund till att relationsvåld betraktas som ett samhällsproblem, har det skett en del förändringar i lagstiftningen. I en rapport av Brottsförebyggande rådet (2002, s.10) redovisas det, att det tidigare var ett så kallat angivelsebrott där offret själv fick avgöra om brottet ska anges till åtal eller inte. År 1980 bildades en lag, vid namn besöksförbud. Denna lag innebar skydd för kvinnor från våld och hot (Brottsförebyggande rådet 2007). Utöver detta har det även vuxit fram en hel del kvinnojourer. Dessa organisationer har i syfte att ge stöd och hjälp till kvinnor som har blivit utsatta för relationsvåld (Rapport Brottsförebyggande rådet 2002, s.11). Den första kvinnojouren startades i slutet av 1970-talet. Riksorganisationen för

2014-05-26

Kvinnojouren i Sverige bildades år 1984 och en del av jouren blev 1996 blev organiserade i Sveriges Kvinnojourens Riksförbund. Idag finns det cirka 150 kvinno-/tjejjour i landet (Lindholm 2002, s.45). Detta har resulterat till att relationsvåldet har minskat med 20-30 procent i jämförelse med tidigare period, det vill säga mellan åren 1971-1984 (Brottsförebyggande rådet 2007).

Trots att det har skett en förbättring och att många åtgärder har gjorts för att förebygga relationsvåld och stödja offren, så är relationsvåld ett stort samhällsproblem än idag. Det måste därför fortsätta att uppmärksammas (Rapport Brottsförebyggande rådet 2002, s.6-10). Vi vet idag att det fortfarande finns ett stor mörkertal eftersom många kvinnor av olika anledningar inte polisanmäler (Larsson 2003, s.17). En orsak Larsson (ibid) lyfter fram är att offren är rädda att utsättas för mer våld och att de till och med kan vara rädda för sina liv. Med bakgrund från tidigare forskningsresultat vill vi rikta vårt intresse, att i denna studie undersöka hur organisationer idag når ut till kvinnor som är utsatta för relationsvåld och hur organisationerna handskas med denna problematik.

1.2 Syfte

Det övergripande syftet med denna studie är att utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv med inriktning på genus försöka få en förståelse kring hur frivilliga organisationer arbetar och når ut till kvinnor som utsätts för relationsvåld.

1.3 Frågeställningar

- Vad lyfter organisationerna fram som de bakomliggande faktorerna till att kvinnor utsätts för relationsvåld?
- Vilka stödinsatser finns att tillgå kvinnor som utsätts för relationsvåld?
- Vilka faktorer hindrar att tillgängliga insatser når ut till kvinnor som utsätts för relationsvåld?

2014-05-26

1.4 Centrala begrepp

Vi har i vår undersökning använt oss av begrepp som är återkommande. Eftersom att dessa begrepp är centrala i uppsatsen, vill vi därför vara noga med att tydliggöra deras innebörd. I detta avsnitt förklarar vi samtliga begrepp på ett kort men utförligt sätt. Syftet är att förstå definitionen av dessa begrepp som vi väljer att använda oss av i uppsatsens gång.

Relationsvåld

När vi under uppsatsens gång använder oss av begreppet relationsvåld, avser vi psykiskt, sexuellt eller fysiskt våld riktat mot en kvinna av en sambo, make, nuvarande pojkvän, dåvarande pojkvän eller "särbo" i en heterosexuell relation.

Förövare och offer

Vi har valt att analysera mäns våld mot kvinnor i heterosexuella relationer. Vi kommer att genom uppsatsens gång benämna mannen som förövare och kvinnan som offer. Förövare enligt oss kommer att betyda att mannen är den skyldige, som utsätter kvinnan för olika typer av våld. Offer betyder att en person utsätts för brott (Nationalencyklopedin 2014-04-18).

Skam:

Detta begrepp används ofta i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Det är en emotion som kopplas med sociala band. Skam uppstår alltså i socialt underläge. Det sätter gränser för socialt beteende och resulterar till en ihop bindning av sociala grupper. Det är inte något den utsatta kvinnan enbart känner inför förövaren utan även vad hon känner inför andra individer. Hon kan uppleva att hon blir dömd bara genom att titta i ögonen på individer. (Enander 2011, s.35-44).

Genus

Genus är ett begrepp som härstammar från Latin och innebär, släkte, slag, sort, kön. Det är en översättning av begreppet gender i engelskan och har används flitigt under den feministiska forskningen som kom igång i början av 1980-talet. Detta begrepp innefattar inte bara

2014-05-26

förståelsen om kroppen utan även tankar om manligt/kvinnligt, situationer, mat, arbete och politik. Det är även ett mycket mer tydligt begrepp i förhållande till begreppet "kön" (Hirdman 2003, s.11-16).

Hegemonisk Maskulinitet

Hegemonisk maskulinitet härstammar från den italienska filosofen Antonio Gramscis analys av klassrelationer. Begreppet står för en fantasifigur av manlighet. Denna figur ska män på något sätt förhålla sig till. Fastän att män ska förhålla sig till det, så gestaltar få män den (Connell 1999, s101). Hegemonisk maskulinitet förutsätter att det råder en typ av överensstämmelse mellan institutionell makt och kulturella ideal på en kollektiv nivå i ett samhälle (Hydén & Månsson 2006, s.279).

Makt

Makt är något som finns i alla typer av sociala relationer. Alla individer står på olika sätt inför olika maktförhållanden. Detta eftersom att vi rättar oss efter krav och normer. Makt kan upplevas skrämmande eftersom att det kan uppfattas vara ett hot mot den enskildes frihet och självständighet. Makt yttrar sig i våldsanvändning, härskartekniker, sätt att tala, lagstiftning, byråkrati, hierarkier och målstyrning etc. Det skulle även kunna sammanfattas som en förmåga att få något att hända, det vill säga att kunna åstadkomma en social förändring (Engelstad, 2006, s.7-15).

2 Metod

I detta kapitel kommer vi att presentera uppsatsens metod. Här kommer det att finnas en förklaring till vår förståelse kring forskningsområdet och hur vi har bearbetat detta material. Det kommer att innehålla vilken typ av metod vi har utgått ifrån, metodens förtjänster och begränsningar, på vilket sätt intervjuerna har gjorts, vilka etiska principer vi har utgått ifrån och hur urvalet av respondenter har gjorts. Det kommer även att innehålla uppsatsens validitet och reliabilitet och överförbarhet. Längre ner i detta kapitel kommer vi att beskriva de olika intervjupersonerna. Vi har döpt dem till fiktiva namn samt ändrat deras kön för att

2014-05-26

avidentifiera intervjupersonerna. Som avslut på detta kapitel kommer det att komma en kort beskrivning av arbetsfördelningen vad gäller uppsatsen.

2.1 Val av metod

Då vi avsåg att undersöka hur organisationer stödjer kvinnor som utsätts för relationsvåld, har vi därför använt oss av en metod där respondenterna fritt har kunnat uttrycka sig och där vi kunde se "världen ur deras ögon" (Bryman 2011, s.372). För att göra detta möjligt, beslutade vi därför oss för att använda den kvalitativa metoden. Det skulle även fungerat att använda sig av en kvantitativ metod vad gäller denna uppsats. Vi skulle dessvärre inte ha möjlighet att ställa följdfrågor under intervjun, vilket är något som har varit nödvändigt vad gäller vårt syfte. Detta standardiserade sätt skulle även minska chansen för respondenterna att utveckla sina åsikter, känslor och resonemang vilket är något som kommer fram under en intervju (May 2001, s.148). För att få en struktur i intervjuerna men ändå kunna ha en öppenhet, beslöt vi oss för att göra semistrukturerade intervjuer (May 2001, s.150). Detta resulterade i att våra frågor var mer specificerade men att respondenten ändå kunde ha en chans att utveckla sina svar (ibid.).

2.2 Metodens begränsningar

I ovanstående del har vi redogjort grunden till varför vi har valt att arbeta utifrån en kvalitativ metod. Vi förutser därför att detta är en god förklaring till metodens förtjänster i förhållande till vårt syfte och frågeställningar. Vi ska därför i detta avsnitt istället ägna oss av att formulera de begränsningar som denna metod har innehållit och som har varit en nackdel för oss under studiens gång.

I den kvalitativa metoden finns det en risk att resultaten kan bygga på forskarens uppfattningar vad gäller intervju svaren (Bryman 2011, s.368). Detta beror på att vi själva som forskare har observerat och registrerat intervjuerna. Den kvalitativa metoden innehåller ett fåtal intervjuer i jämförelse med en kvantitativ metod där fler antal individer blir tillfrågade. Detta kan kritiseras då dessa fåtal respondenter inte kan vara representativa för samtliga i

2014-05-26

samma situation. För att undvika att resultaten skulle vinklas till våra uppfattningar, spelade vi in hela intervjuerna.

Vi har även under inspelningens gång varit medvetna om att våra respondenter inte är representativa för en population, vilket vi hade i åtanke under studiens gång (ibid, s369). Detta beror framförallt på att det är en liten population vi har tillfrågat. Det är svårt att utifrån ett fåtal respondenter få en helhetsbild på hur problematiken kring offren som utsätts för relationsvåld kan se ut. Nackdelen som den kvalitativa metoden har fört med sig, har varit att vi inte har kunnat få tag på så många intervjupersoner. På ett sätt hade det varit positivt att ha en kvantitativ metod, då för att få en större population av individer som tycker till. Trots att denna val av metod har många begränsningar, så valde vi att ändå göra en kvalitativ intervju då vi ville lära oss hur organisationer arbetar med våldsutsatta offren i nära relationer (ibid, s.369).

2.3 Urval

Bryman (2011 s. 350) menar att kvalitativa forskare vanligtvis sysslar med urval som kan både ses som målinriktat och målstyrt. Beroende på vilka forskningsfrågor som har formulerats, handlar urval huvudsakligen om att välja ut olika enheter såsom individer, dokument och så vidare. Urval görs för att forskaren vill intervjua de personer som är relevanta för undersökningen (Bryman 2011, s.435). Bryman (ibid) förklarar att det är omöjligt från metodgenomgången i en rapport att utläsa hur många intervjuer som gjordes eller hur intervjupersonerna valdes ut.

Bekvämlighetsurvalet är det vanligaste urvalet då det framförallt är svårt att få tag i intervjupersoner. Det kan också handla om organisationens uppställda restriktioner, vilket innebär att organisationen själv kräver vem som ska väljas ut för att intervjuas (Ibid). Utifrån Brymans (2011) ovanstående resonemang kring urval, har vi i vårt urval utgått ifrån bekvämlighetsurvalet. När vi kontaktade de valda organisationerna så var det inte enkelt att få tag på intervjupersoner. Detta har resulterat i att organisationerna själva har beslutat vilka som har varit passande till intervjuerna, vilket även är anledningen till varför vi utgick ifrån

2014-05-26

bekvämlighetsurvalet. Vi har sammanlagt intervjuat sju yrkesprofessionella inom olika organisationer som arbetar med kvinnor som utsätts för relationsvåld i heterosexuella relationer. Anledningen till att vi intervjuade de valda organisationerna var för att få en inblick i hur de arbetar och ser på denna typ av problematik. Intervjuerna har gjorts i fyra olika kommuner där vi kommer att benämna dem som X, Y, Z och W. Det bakomliggande syftet till att benämna de olika kommunerna i bokstäver är för att vi vill avidentifiera dem. I kommun X och Y fick vi möjlighet att intervjua två personer då de arbetade i direktkontakt med de relationsvåldsutsatta kvinnorna. Detta innebär att de träffar kvinnorna direkt istället för att de ska bli skickade via andra. Vi anser att svaren inte har skiljt sig åt ifall de yrkesprofessionella får träffa kvinnorna direkt eller via andra. De flesta av respondenterna gav bra och utförliga svar.

2.3.1 Beskrivning om intervjupersonerna

I detta avsnitt kommer vi att beskriva de olika intervjupersonerna som har bidragit till denna studie. Vi kallar kommunerna X, Y, Z och W. Vi har döpt dem till fiktiva namn samt ändrat deras kön för att avidentifiera intervjupersonerna. Här nedan kommer vi att beskriva våra intervjupersoner utifrån den information vi har fått under intervjuerna och därför kan informationsmängden variera.

Hans är verksamhetschef och arbetar i kommun X och har jobbat där i fjorton år. Hans har ingen socionomutbildning utan kommer från vården.

Agneta har arbetat som stödpersonssamordnare i åtta år i kommunen X. Agneta gick en projektledarutbildning och sökte sig till den här organisationen för att hon ville stötta, hjälpa och se om hon kunde göra någon förändring.

Magdalena har arbetat i organisationen i tre år i kommunen X. Hon är utbildad till sociolog och journalist.

Katarina har arbetat i organisationen sedan 2008 i kommunen Y och är socionomutbildad.

2014-05-26

Stina har under sitt yrkesliv arbetat med traditionella kvinnoarbeten och har arbetat sedan 1986 med socialt arbete. Hon började arbeta inom organisationen 2009 inom kommunen Y som socionom trots att hon inte har en socionomutbildning.

Julia har arbetat som undersköterska inom sjukvården och hamnade på organisationen i kommunen Z för tio år sen. Julia är inte socionomutbildad.

David är kriminolog och arbetar i kommunen W. Har arbetat som stödperson i ett år.

2.3.2 Tillvägagångssätt

Vi började kontakta olika organisationer som arbetar med offren som utsätts för relationsvåld i heterosexuell relation. Syftet var att se hur stort intresset var att delta i vårt examensarbete. Det var tyvärr många som tackade nej och förklarade att tiden inte fanns till samt att det skedde omorganiseringar på en del organisationer. De flesta av intervjupersonerna bad att få ha intervjuerna på deras kontor och andra gav adresser till oss, för att understryka hur självklart det var att vi skulle besöka deras kontor.

Ryen (2004, s.44) skriver om olika grader av formalisering. Ryen (2004) argumenterar för att ifall det finns en begränsad förhandsstruktur eller ingen alls, finns det risk att forskaren blir ”blind”. Risken med en för fast struktur bidrar för oss intervjuare att låsa interaktionen och att vi blir mindre uppmärksamma på det intervjupersonerna svarar. Detta var delvis en anledning till varför vi valde att utgå ifrån semistrukturerad intervjumodell. Vi ville helst inte att de yrkesprofessionella skulle vara förbereda i förväg. Detta beror på att om forskaren vill kunna fånga erfarenheter måste vi som intervjuare undgå att bli en del av den naturliga miljö som studeras (Ryen 2004, s.32). Vi ville minimera risken att påverka den data och process där data samlas in. Ryen (ibid) skriver vidare att *forskaren försöker vinna tillträde till världen som den ser ut från aktörens eget perspektiv*. Då vi försökte vinna tillträde till den värld utifrån aktörens eget perspektiv var det viktigt för oss att intervjupersonerna hade den rätt som de fyra etiska grundprinciperna förespråkar (se s.12-13). Det var två av dessa sju intervjupersoner som ville ha frågor utskickade i förväg. Vi skickade ut intervjuguiden via

2014-05-26

mejl till dessa två respondenterna. De ville vara förberedda på vilka frågor som kunde komma så att de kunde försöka ge oss de svar som var relevanta till vår uppsats. Vi anser att respondenternas svar inte skiljde sig åt beroende på om de fick svaren utskickade i förväg. Den enda positiva märkbara skillnaden vi kunde se var att de visste vilka frågor som skulle komma och att de gav oss utförliga svar till våra frågor. Vi upplevde inte på något sätt att de hade övat in svaren, bara att dessa två respondenterna var mer självsäkra i sina utlåtanden. Trots att vi inte ville att intervjupersonerna skulle vara förbereda i förväg var det viktigt att ta deras önskemål i beaktning. Hur skulle vi kunna säga nej till ett önskemål när det är deras värld vi vill studera? Ryen (2004 s.164) skriver att vi som forskare försöker följa de normer som ökar möjligheten att vinna tillträde till undersökningspersonernas värld.

2.3.3 Validitet och reliabilitet

Bryman (2011, s.163) skriver att validitet handlar främst om att se om ett begrepp mäter begreppet i fråga. Denna mätning är inte till fördel för vår kvalitativa undersökning då det framförallt är svårt att kontrollera det vi mäter.

Enligt Bryman (2001, s.49) innebär reliabilitet att en forskare undersöker ifall resultatet hade sett likadant ut om det hade genomfört på nytt igen eller om det har påverkats av tillfälliga betingelser eller av slumpen. Vi anser utifrån ovanstående resonemang att detta inte har varit aktuellt för oss. Vi har valt att göra en kvalitativ studie. Därför kommer det bli svårt för andra studenter eller andra forskare att intervjua samma personer som vi intervjuade och få fram samma resultat som vi har fått fram. Anledningen till att det blir svårt för andra att göra identisk studie är på grund av de fyra etiska principerna som vi har tagit hänsyn till (se s.12-13). Respondenterna är anonyma i vår uppsats, vilket är det största faktorn till att andra studenter eller forskare inte kan få samma resultat som oss. Trots denna svårighet har vi i metodavsnittet försökt vara så utförliga som möjligt vad gäller hur vi har gått tillväga i kontakt med intervjupersonerna (se s.7-9). Det finns ett annat kriterium i forskningssammanhang som liknar begreppet reliabilitet och detta är replikation. Detta begrepp benämns även som upprepning eller reproducering. Detta innebär att de resultat en forskare kommit fram till vill andra forskare replikera. En enkel anledning till detta handlar

2014-05-26

om att forskare har en känsla av att de ursprungliga resultaten inte stämmer med andra relevanta studier (Bryman 2011, s.49). Vårt intresse har inte riktat sig till att undersöka någon annans tillförlitlighet. Det har istället handlat om att jämföra vad andra studier har skrivit om vilka hjälpinsatser offren kan tillhandha ta och vilka faktorer som hindrar offren till att söka hjälp.

2.3.4 Överförbarhet

Överförbarhet inom den kvalitativa forskningen innebär att forskare i normalfallet forskar om en liten grupp eller av individer som har vissa egenskaper gemensamt. Kvalitativa resultat tenderar att ha fokus på betydelsen - eller meningen av den sociala verklighet som vill studeras (Bryman 2011, s.355). Fangen (2005 s.276) skriver att överförbarhet handlar om huruvida de tolkningar du har observerat kan överföras till att gälla i andra liknande sammanhang. Det fenomen du har studerat ska kunna bidra till en mer generell teoretisk förståelse. Med ovanstående resonemang (Bryman 2011) (Fangen 2005) hoppas vi att vår studie kommer att bidra till en större förståelse kring den problematik som råder runt offrets utsatthet av relationsvåld. Trots att en hel del forskning har gjorts och mycket har blivit bättre vad gäller det stöd offret som utsätts för relationsvåld kan få, så är det fortfarande problematiskt. Därför ville vi lyfta fram betydelsen och meningen av den sociala verklighet vi valde att studera.

2.4 Bearbetning av materialet

I våra intervjuer har vi använt oss av en diktafon då alla respondenter hade gett sitt samtycke till detta (Bryman 2011 s.429). Istället för att intervjuaren anteckna, bidrar diktafonen till att datainsamlingen ökar i kvaliteten. Diktafonen har gett oss en stor möjlighet att kunna analysera vår empiri. Precis som Jönsson (2010, s.149) skriver har vi valt att omvandla intervjuerna på ett ordagrant sätt för att öka det ultimata sättet att transkribera på. Vi har varit noga med att transkribera efter varje intervju då det fortfarande var fräscht och även för att bibehålla intervjupersonernas ordalag och uttryckssätt på bästa möjliga sätt (Bryman 2011, s.429).

2014-05-26

Transkriberingen utfördes genom att vi delade upp inspelningarna. Båda gjorde så att vi lyssnade en bit och därefter pausade för att skriva ner det i ett dokument. När intervjupersonerna började på ny mening gjorde vi punkter och när de pausade, skrattade eller hostade gjorde vi dessa ord inom parantes. I vissa sammanhang under inspelningen, kan det förekomma att rösterna inte blir tydliga, vilket kan leda till en försvårande situation för oss som transkribenter. Vi har därför under omvandlingen varit noga med att poängtera när rösterna inte blev hörda. Detta gjorde vi genom att skriva punkter. Vi ville genom detta bevara kvaliteten i intervjuerna (Bryman 2011, s.431). Vi ville på så sätt minimera riskerna att lägga till våra egna gissningar.

Efter transkriberingen började vi att koda materialet. Syftet med kodning är att ordna och få ett mönster i materialet. Efter datainsamlingen valde vi att kategorisera materialet och dess begrepp. Vi har kodat vårt material genom att använda oss av olika färgpennor på det vi har ansett varit mest viktigt och intressant med yrkesprofessionellas utsagor. Dessa delar har innehållit olika nyckelord (Jönson 2010, s.56-58). Fejes och Tornberg (2009, s.42) refererar till Glaser som beskriver den substantiva koden när man "upptäcker" koder i sina data. Glaser delar in den substantiva koden i två steg, dessa är öppen och selektiv kodning. Den öppna kodningen som vi har använt oss av innebär att datamaterialet som samlats in läses igenom noggrant. Detta har gjort att vi har strukit under de betydelsebärande enheterna i texterna med olika färgpennor. På så sätt har vi skapat en kod enligt Fejes och Tornberg (ibid). Efter att vi har utfört en så kallad substantiv kodning har vi försökt att begripliggöra hur de substantiva koderna kan relateras till varandra, i syfte att integrera dem till en teoretisk modell (Fejes & Tornberg 2009, s.48). Teoretiska koder som en forskare tar hjälp av är en sorts tankeverktyg för att teoretisera över de substantiva koder. För att vi skulle kunna göra en så bra analys som möjligt har vi använt oss av olika substantiva koder som exempelvis: skam och skuld, makt, normaliseringsprocess, samarbete och patriarkaliskt samhälle.

2014-05-26

2.5 Etiska överväganden

För att individerna och samhället ska utvecklas är forskning viktigt. Ett viktigt inslag för att kunna utföra forskning är individskyddslagen. Detta innebär att individer inte får utsättas för fysisk eller psykisk skada, kränkning eller förödmjukelse och detta är utgångspunkten för forskningsetiska överväganden, (Vetenskapsrådet, 2002, s.5). Vetenskapsrådet (2002, s.5) skriver vidare att i många fall väger forskningskravet tungt. Att avstå från att bedriva forskning kring faktorer som kan komma att undanröja fördomar och förbättra människors livsvillkor och hälsa vore närmast oetiskt.

För att inte utsätta den enskilde för fysisk eller psykisk skada, kränkning eller förödmjukelse har vi valt att intervjua de yrkesprofessionella. Respekt mot den enskilde är viktigt, därför valde vi att intervjua de yrkesprofessionella då de inte befinner sig i en utsatt situation eller beroendeställning. Det har varit viktigt att formulera frågorna på rätt sätt, så att de inte blir etisk känsligt för de yrkesprofessionella att svara på. Detta hade dock skiljt sig åt om vi istället hade valt att intervjua offren som utsätts för relationsvåld i heterosexuella relationer. De etiska funderingarna som fanns kring att intervjua de professionella är huruvida förutsättningslöst de talar om brukarna och på vilket sätt brukarna kan ta skada av att vi intervjuar de professionella. Likaså hur viktig denna forskning kan komma att bli för andra människor eller verksamheter.

Bryman (2011, s.131-132) skriver om de fyra etiska grundprinciperna och den första är *informationskravet* som innebär att berörda personer ska informeras om den aktuella undersökningens syfte. Intervjupersonerna ska bland annat informeras om att deras deltagande är frivilligt och om de så önskar har de rätt att hoppa av. Den andra etiska grundprincipen är *samtyckeskravet* som innebär att deltagarna har rätt att bestämma över sin medverkan. Den tredje etiska grundprincipen är *konfidentialitetskravet* som innebär att personernas uppgifter som ingår i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet. Obehöriga ska inte kunna komma åt uppgifterna och därför behöver personuppgifterna förvaras på ett säkert sätt. *Nyttjandekravet* som är den fjärde sista etiska grundprincipen innebär att de uppgifter som personerna har lämnat bara ska användas till forskningsändamålet. Inför varje intervju, så

2014-05-26

gav vi ut ett informationsbrev där det stod vilka vi var, vad uppsatsens syfte var samt vilka rättigheter de hade utifrån de fyra etiska grundprinciperna. Syftet med informationsbrevet var att undvika att tvetydligheter skulle uppstå och att respondenterna skulle förstå vad deras medverkan innebar för vårt arbete. Efter att respondenterna fick ta del av informationsbrevet förklarade vi även muntligt att allting de säger kommer att behandlas med konfidentialitet och att de har rätt att besluta sig för att inte vara med och att de inte behövde svara på frågor som de ansåg var etiskt känsliga. Detta medförde att respondenterna var lugna och att de var utförliga i sina svar (Bryman 2011, s.131-132).

2.7 Arbetsfördelning

Vi har under arbetets gång tillsammans bearbetat uppsatsen. Med detta menar vi att vi tillsammans har skrivit alla delar som finns i vår uppsats, varit på intervjuer och spelat in. Vi beslöt oss dock för att dela upp transkriberingen då vi ansåg att det skulle bli mer effektivt för uppsatsen. Genom att dela upp transkriberingen, blev vi därför klara med denna bit på ett mer effektivt sätt och kunde därefter tillsammans analysera vår empiri.

2.8 Orientering av kunskapsläget

För att sätta oss in i problematiken kring kvinnor som utsätts för relationsvåld i heterosexuella relationer började vi med att läsa vetenskapliga artiklar och avhandlingar. De databaser vi använde oss av var LUBsearch, SocIndex samt Libris där de främsta sökorden var: Domestic violence against women, violence against women, mens violence against women, våld mot kvinnor i nära relationer och relationsvåld. För att avgränsa våra sökningar och öka trovärdigheten på de vetenskapliga artiklarna valde vi peer-review som tillval. Vi fann flera användbara vetenskapliga artiklar och avhandlingar vilket gjorde att vi blev mer införstådda i problematiken vi valde att skriva om. För att ytterligare orientera oss inom det valda ämnet tog vi hjälp av bibliotekarie på Campus Helsingborgs universitet och katalogen Lovisa som finns tillgänglig på Lunds universitets hemsida. Orientering kring kunskapsläget bidrog med att vi var mer införstådda kring problematiken och att vi lättare kunde avgränsa oss till något vi tyckte var intressant att skriva om.

2014-05-26

3 Tidigare forskning

I detta avsnitt redogör vi för tidigare forskning rörande offer som utsätts för relationsvåld i heterosexuella relationer. Den tidigare forskning som presenteras nedan berör vilka föreställningar det finns kring kvinnor som utsätts för relationsvåld, vilka stödinsatser som finns att tillgå kvinnor som utsätts för relationsvåld samt vilka faktorer som hindrar eller möjliggör att tillgängliga insatser når ut till kvinnor som utsätts för relationsvåld.

3.1 Anledningar kring kvinnors utsatthet av relationsvåld

Relationsvåld är ett bevis på ojämlikheten mellan könen (Eliasson 2000, s.81). Mellan sexton och femtiotvå procent av världens kvinnor har utsätts för våld av sin partner (Wendt 2002, s11). Wendt (ibid.) refererar till världshälsoorganisationen (WHO) som konstaterar att var femte kvinna någon gång i livet blir utsatt för våldtäktsförsök och våldtäkt. Mäns våld mot kvinnor och barn är ett strukturellt problem. Samhället är ojämlikt där männen får en överordnad roll vilket också ger legitimitet åt männen att utsätta familjen för våld och övergrepp. Problemet negligeras och tabubeläggs på grund av attityder samhället underbygger (Larsson 2003, s.46). Kunskap om våld mot kvinnor har behandlats som ett marginellt fenomen på grund av avsaknad av forskningsbaserad kunskap i Sverige. Sedan länge har insatser från samhället färgats av inarbetad syn. Den etablerade forskningen fokuserade mer på våldets orsaker och därför har Lundgren et al. (2001) valt att fokusera på kvinnors erfarenheter.

Eliasson (2000 s.14-15) skriver att det våld som riktas mot kvinnorna av män är vanligast förekommande i relationer eller inom bekantskap. Wendt skriver (2002, s.10) att med hjälp av våld, så skapar mannen kontroll och handlingsutrymme. På en mer generell nivå begränsas kvinnors handlingsmöjligheter och livsutrymme. För att upprätthålla den sekelgamla dominansen och utnyttjandet av kvinnor är mäns avsikt främst att skrämma, hota eller använda fysiskt våld. Lundgren et al. (2001 s.15) refererar till SOU 1995 kvinnofrid, att anledningen till mäns våld mot kvinnor på ett strukturellt plan ses som ett uttryck för manlig överordning. Eliasson (2000 s.29) refererar till Richardsons med flera att när män känner att deras makt blir hotad, när de tror att deras maktarsenal är mindre motpartens, kan de i samma situation som

2014-05-26

kvinnans provoceras lättare och på så sätt använda aggression eller liknande medel för att tillfoga sin motpart skada eller obehag. Det könsrelaterade våldet mot kvinnor har allvarliga negativa effekter på kvinnors hälsa, som många gånger varar under en lång tid efter våldet, visar både internationell och nationell forskning (Agevall 2012, s.13-14).

Charlotte Agevall (2012, s.169) skriver att våldsutsatta kvinnor skuldbelägger vanligtvis sig själva och detta gör att kvinnor legitimerar sig själva som underordnade. Det går inte att hitta en statistik som visar att män som utsätter kvinnor för relationsvåld, vad gäller exempelvis utbildning, arbete och alkoholkonsumtion har en tendens att våldföra sig mer än andra. Detta sker genom att gränsen mellan kärlek och våld reduceras (Lundgren 2004 s.19).

3.2 Normaliseringsprocess

Normaliseringsprocess är en teoretiskt och analytisk modell (Lundgren 2004, s.21). Denna modell använder många organisationer sig av för att hjälpa kvinnan att förstå vad som har hänt i den våldsamma relationen. Lundgren (2004, s. 13) skriver att normaliseringsprocess innebär en nedbrytande process för kvinnan. Det innebär att de kvinnor som lever med män som misshandlar dem, lever i en process där gränser förflyttas och där våldshandlingarna successivt får en ny betydelse. Av utomstående skulle detta betraktas som våld, men kan av kvinnan istället upplevas som ett uttryck för att något är fel på henne. Mannens förståelse har blivit giltig för kvinnan och våldet har därför fått en ny betydelse. Mannens tolkningar av våldet som ett uttryck för hennes misslyckande, har kvinna övertagit (Lundgren et al. 2001, s.17).

Varje våldsrelation är annorlunda, varje misshandlare har sina motiv och varje kvinna är unik (Della Giustina 2008, s.355-356). Kvinnan hittar successivt ursäkter för mannens våldsamma beteende. Ett exempel kan vara att hon skyddar mannens beteende genom att låta sig tro att han har haft en jobbig arbetsdag eller att de psykiska problemen är något som kommer från ungdomsåren och att dem endast har kommit tillbaka tillfälligt. Lundgren (2004, s.14) menar att vi i vårt kulturella sammanhang förstår varandra som könsvarelser. Det vill säga som män och kvinnor. Vi omringas av föreställningar om manlighet och kvinnlighet. Våldsprocessen är därför från mannens sida en aktiv könskonstruerad process. Förövaren lägger därför tonvikt på

2014-05-26

våld i syfte att upplevas som en man (ibid. s.15). Det förekommer även kvinnor som vägrar att tro på mannens löften och överskrider nedbrytningen, vilket istället resulterar till att de sätter sina liv på spel för att lyckas lämna den våldsamma mannen (Eliasson 2000, s.21).

3.3 Hinder- och möjliggörande faktorer att insatser når ut till kvinnan

Lundgren et al. (2001 s.48-49) refererar till BRÅ där det står att endast 25 procent av alla våldsbrott kommer till polisens kännedom. Frågan om varför de inte anmälde den senaste våldshändelsen till polisen hade sammanlagt 1416 kvinnor svarat på. De olika svarsalternativen kvinnorna kunde välja på var att de trodde att polisen inte skulle tro på dem, att polisen inte kunde göra något, att de skämdes eller hade skuldkänslor, att det var en obetydlig händelse och att de var rädda för hämnd från förövaren. Fyrtiosex procent av kvinnorna hade svarat att deras anledning till att de inte anmälde våldet, berodde på att de ansåg sin händelse vara obetydlig (Lundgren et al. 2001 s.49).

Enligt intervjupersonerna som Agevall (2012, s.188) har intervjuat är polisanmälan sällan det första alternativet kvinnorna använder sig av för att förändra sin situation. Ett problem som Lindgren (2005, s.39) skriver om är att för stor passivitet ökar risken att kvinnans trovärdighet ifrågasätts. Anledningen till att kvinnorna inte söker hjälp i första hand enligt Lindgren (2005, s.39) beror på att kvinnor saknar bevis på fysiska skador som kan bevisa våldet, rädsla för repressalier, att bli ekonomiskt beroende, att bli nonchalerade, skam och skuld eller rädsla för att förlora barnen. Polisanmälan görs på grund av att kvinnan upplevt så stark rädsla att hon måste få hjälp för att komma ur den våldsamma situationen. En annan anledning till att kvinnan gör polisanmälan är att mannen har passerat en gräns för vad kvinnan accepterar. Ett exempel på detta kan vara, att mannens våld har gått ut över barnen genom psykisk- och fysisk våld (ibid).

Eliasson (2000, s.233) skriver att det kan finnas två möjliga lösningar gällande denna problematik och den första är att det borde vara möjligt att avlägsna en våldsam man från hemmet för att skydda kvinnan och eventuella barnen från fortsatt brutalitet. För att undgå

2014-05-26

våldet måste offret idag ge upp hemmet. Den andra lösningen Eliasson (2000, s.233) förespråkar om är att det skulle underlätta om polisen och kvinnan inom bostadsorten kunde informeras när mannen frisläpps eller får permission från en anstalt. Om kvinnan är informerad kan det bli en återhållande effekt för mannen, då han har vetskap om att kvinnan vet om detta.

Kvinnjour är en av hjälpinsatserna kvinnan kan få. Den misshandlade kvinnan får en fristad där hon kan tala med en annan kvinna som vet vad våldet mot kvinnor handlar om (Eliasson 2000, s.238). För att eliminera våldet mot kvinnorna menar Della Giustina (2008 s.355) att vi måste skapa en sund, stabil och en resursfylld miljö. Lindgren (2005, s.9) skriver att en våldsdrabbad kvinna som får ett positivt bemötande kan förmå medverka till en förändring av sin situation. Om det istället finns en överordnad ton hos olika myndigheter samt ett dåligt bemötande bekräftar istället de skam- och skuld känslor som ofta redan finns hos henne. Den över- och underordning som kvinnan redan levt med upprepas och hon blir återigen kränkt. Detta är en av anledningarna till att kvinnan upplever detta som ett hinder i samband med hjälpinsatser. Hon är rädd att bli ytterligare kränkt och dåligt behandlad (ibid.). Eliasson (2000, s.43) skriver att ett resultat av detta kan vara anledningen till varför endast elva procent av kvinnor upplever att de får ett gott bemötande och positivt mottagande av professionella hjälpare.

3.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Utifrån tidigare forskning anser framförallt Eliasson (2000, s.81) att relationsvåld beror på ojämlikhet mellan könen. Mäns våld mot kvinnor är ett strukturellt problem (Wendt 2002, s.11). Relationsvåld har behandlats som ett marginellt problem på grund av avsaknad av forskning kring denna form av problematik (Lundgren et al. 2001). Anledningen till relationsvåld enligt Eliasson (2000), Wendt (2002) och Lundgren (2001) är att mannen vill behålla den sekelgamla dominansen och begränsa kvinnans handlingsmöjligheter och livsutrymme. För att mannen ska upprätthålla den makt han besitter och minimera risken att förlora makten använder han sig av våld och hot.

2014-05-26

Normaliseringsprocess innebär enligt Lundgren et al. (2001, s.17) att gränser förflyttas och våldshandlingarna får en ny betydelse. Den syn mannen har på kvinnan, har hon tagit till sig och legitimerat den på sig själv. Det finns två olika lösningar enligt Eliasson (2000, s.233). Den ena är att avlägsna den våldsamme mannen från hemmet och den andra är att informera mannen om att kvinnan vet att mannen är frisläppt. Detta får en återhållande effekt på mannen. Kvinnojour är en av hjälpinsatserna kvinnan kan få, där hon kan få fristad och prata med en annan kvinna som vet vad våld mot kvinnor innebär.

4 Teoretiska perspektiv

Teori kan förklaras som en abstrakt förenkling av verkligheten. Den ordnar fakta och underbygger regelbundna samband mellan olika fenomen till en meningsfull helhet. Beroende på vilket teoretiskt perspektiv vi väljer att använda så ger alltså teorin en förståelse av olika fenomen och händelser (Thomassen 2007, s.33-34). Den övergripande teorin som används för att analysera det material som denna uppsats bygger på är socialkonstruktivism med inriktning på genusperspektivet. Detta grundar sig på att vi vill analysera studiens syfte genom att titta på hur människor handlar genom en interaktion mellan andra människor. Att vi är tänkande varelser och att det språk vi har lärt oss redan har konstruerat verkligheten för oss. Detta synsätt kan användas genom att ifrågasätta våra naturliga och självklara uppfattningar (Wenneberg 2010, s.12-13). Vi valde därmed att använda oss av socialkonstruktivism med inriktning på genusperspektivet för att analysera empirin utifrån att man och kvinna är något som är socialt konstruerat, vilket även relationsvåld är. Detta kommer vi att problematisera i analysdelen genom användandet av begrepp såsom makt, hegemonisk maskulinitet samt känslomässiga relationer.

4.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivismen har framförallt två utmärkande drag. Dessa är att socialkonstruktivismen kan upplevas som en typ av uppgörelse från 1800- och 1900-talen och att socialkonstruktivismen inte tar det omedelbara för givet, utan säger sanningen om

2014-05-26

verkligheten (Wennerberg 2010, s.10). Socialkonstruktivismen hävdar att den upplevelse vi har om världen och den kunskap vi besitter är socialt konstruerad och har tre utgångspunkter. Det första är att språket förutsätter att två personer har ett samspel. Ett exempel på detta kan vara att vi ser en stol för att vi har lärt oss begreppet stol och en diskussion kring en stol utgör att samtliga i diskussionen förstår dess innebörd. Här kan vi förstå att språken enligt socialkonstruktivismen har en stor innebörd (ibid. s.12). Den andra utgångspunkten bygger på att vår kunskap påverkas av den tidsanda som för stunden är dominerande i det samhälle vi lever i. Den tredje och sista utgångspunkten är att det genom tekniken som vi får kunskap och även denna teknik är socialt konstruerad. Ett exempel på detta kan vara att vi människor inte hade kunnat se molekyler utan mikroskop. Den kunskap vi människor besitter är formad av teknikens möjligheter och begränsningar (ibid. s.30).

Wennerberg (2010) har en tydlig definition av vad socialkonstruktivism innebär, men för att förstå teorin mer djupgående, valde vi att komplettera med Burrs (2004) fyra antaganden. Burr (2004, s.12-16) skriver att det socialkonstruktivistiska vetenskaps sociologiska perspektivet kan förstås utifrån fyra antaganden. Den första är att den materiella och fysiska världen vi lever i är människans sätt att konstruera världen. Detta innebär att människan ger den en betydelse för att den ska existera. Den andra är att människans uppfattning om världen är historiskt och kulturellt präglad. Med detta menas att vi människor förstår världen utifrån den kultur och tid som vi befinner oss i vilket därför kan se olika ut. Det tredje antagandet är att den kunskap vi bär på bygger på sociala processer och dessa skapas genom interaktion mellan människor. Det fjärde och sista antagandet som Burr (2004) tar upp är att det sätt vi ser på världen påverkar vårt sätt att agera. Det vill säga att våra sociala handlingar hänger ihop med den kunskap vi har i förfogande. Burr (2004 s.4) menar att det sätt vi människor har konstruerat samhället påverkar hur vi ser på olika sociala problem. Ett exempel på detta kan vara relationsvåld. Det påverkar i sin tur vilka typer av insatser som finns tillgängliga vad gäller det samhällsproblem som vi kommer att undersöka. Detta eftersom att relationsvåld kan då vara socialt- eller kulturellt konstruerad och sker i ett samspel mellan klass, kön och sexualitet.

2014-05-26

4.2 Genus

Att vara “man” eller “kvinna” är något som de flesta människor upplever ha uppkommit ifrån en personlig erfarenhet. Det är något som har växt i takt med vår uppväxt, sexuella relationer och familjeliv. Detta innebär att vi människor definierar oss med genus utifrån hur vi ser på oss själva och hur vi uppträder i vardagliga situationer (Connell 2012, s.129). Genusrelationer är det vill säga något som skapas och återskapas ständigt i vardagen. De existerar inte om vi människor inte skapar dem. Med detta innebär det att vi skapar genus, men vi är inte heller helt fria från att skapa genus hur vi vill utan är beroende av den genusordningen som vi befinner oss i. I en stark patriarkalisk genusordning skulle vi kunna förstå att kvinnor kan nekas arbete och utbildning medan män kan nekas känslomässiga band till sina barn (Connell 2012, s.103). Detta är alltså ett resultat av en social struktur som formas av vårt eget beteende.

Connell (2012, s.105-108) skriver om fyra dimensioner som beskriver dagens genus. Dessa dimensioner betingar varandra och vävs alltid samman. Den första dimensionen är *makt*. Den makt vi människor har i förfogande är ett sätt att tvinga igenom sin vilja (Engelstad 2006, s.18-19). Den makt en människa använder sig av måste han eller hon också få andra att acceptera, det vill säga, göra den legitim. En av maktutövningens kärna är normer och värderingar, kunskaper, materiella resurser och gynnsamma omständigheter (Engelstad 2006, s.25).

Nära förhållande är ofta det vi tänker ska vara områden som borde vara fria från maktförhållanden. Att med andra människor ingå i ett förhållande är att leva farligt eftersom vi måste ge något av oss själva för att få förhållandet att bestå (Engelstad 2006, s.40). Vi öppnar ett rum för den andra i oss själva och förväntar oss att den andra individen ska göra detsamma gentemot en själv. Det finns ett uttryck vi människor använder och det är ”att arbeta för ett förhållande” som innebär att vi ska utveckla och befästa maktbalansen (ibid, s.41). Engelstad (2006, s.45-46) menar att vi människor ofta kan hamna i en position där vi försöker behärska den andra genom att reducera hennes eller hans självkänsla. Engelstad

2014-05-26

(2006, s.47) refererar till socialpsykologen David Franks som undrar hur det kan komma sig att kvinnor som misshandlas ändå håller sig fast vid sitt förhållande och till och med ser sig själva som skyldiga.

När makten blir accepterad är den allmänna regeln att den då blir som effektivast. Vad gör då att mottagaren accepterar detta? En av de tre teorier som beskriver varför mottagaren accepterar detta är Bourdieus teori om symboliskt våld. Engelstad (2006,s.56-57) refererar vidare till Bourdieu som menar att symboliskt våld är när en grupp får acceptera en bild av sig själv som inte stämmer med dess självbild i övrigt men som legitimerar andras herravälde över en själv. Människan skapar detta genom att skapa självförakt eller göra sig självutplånande.

Den andra dimensionen inom genus kallas för den könsbaserade arbetsfördelningen och utgör än idag kärnan i de flesta genus diskussioner vad gäller ekonomi och antropologi. I en hel del situationer utförs en del sysslor endast av män och andra sysslor endast av kvinnor. Ett exempel är att kontorsarbete förr var för män medan det är ett kvinnodominerande arbete idag (Connell 2012, s.109-110). Connell (2012) skriver att det finns en klyfta mellan avlönat arbete och icke avlönat arbete. Där män alltid kommer att vara dominerade i avlönat arbete och där kvinnor alltid kommer att vara dominerande i icke avlönat arbete, trots att det kan finnas en hel del män inräknade där. I ekonomin utförs arbete vad gäller att köpa och sälja, medan i hemmet utförs arbete med kärlek, plikt känsla och ömsesidighet. Den tredje dimensionen är känslomässiga relationer. Dessa kan som Freud har betonat, vara kärleksfulla och fientliga under samma gång. Den viktigaste arenan vad gäller känslomässiga relationer är sexualiteten (Connell 2012, s.112). Förhållandet mellan identitet, kön och maskulinitet som en social konstruktion, har varit en diskussion som förändrats i olika faser (Connell 1999, s. 9).

Att vara manlig är inte något som konstrueras av sig själv, utan sker i samspel med andra människor. Wendt (2002, s.11) refererar till Day som menar att mäns maskulinitet skapas genom kvinnlighet och rädsla. För att upprätthålla maskulinitet som präglad av mod, styrka och kontroll krävs att kvinnlighet konstrueras i termer av svaghet och rädsla. Ett

2014-05-26

manlighetstecken är när män formeras som brist på rädsla och våldkapacitet och kvinnlighet konstrueras som rädsla och skyddsbehov, vilket utgör en central del av skapandet av kvinnlighet (ibid). Det har även en stor grund i samspelet med andra sociala strukturer. Exempel på dessa kan vara klass och ras (Connell 1999, s. 100).

Connell (1999, s.101) gör en hierarki vad gäller maskulinitet. Denna hierarki bygger på att männen intar olika typer av positioner vad gäller makt, kvinnor och varandra. Den dominerande maktformen inom hierarkin benämns som *hegemonisk maskulinitet*. Hegemonisk maskulinitet förändras beroende på tid och kultur. Enligt Connell (1999) är det denna maktform som trycker på mannens dominans och kvinnan som underordnad. Dessa kan lika gärna vara fantasifigurer eller ideal så som skådespelare och som är omöjliga för män i helhet att uppnå.

Den fjärde och sista dimensionen är symbolism, kultur och diskurs. Detta innebär att all social praktik utgår från våra tolkningar av världen. När vi talar om en kvinna eller en man så är det inte lika enkelt som att tala om en hona eller hane utan är istället fyllt med fattningar, undertoner och anspelningar och förutsättningar som har ökat successivt under hela vår kulturella historia. Ett exempel på detta kan vara att en man skriker åt ett manligt fotbollslag "jävla karring". Det innebär då inte att han menar att de kan bli gravida, men är ett uttalande som är väsentligt i sin kontext. Symboliska uttryck vad gäller genus är föränderliga i samband med tid. Attityderna till jämställdhet är även något som förändras med tiden och har även ett samband med kultur (Connell 2012, s.115-117).

Connell (2012, s. 119) skriver att det finns en del olika orsaker till varför genusstrukturen ska ses som en helhet och inte brytas upp i olika kategorier. För att kunna få en lyckad korrekt förståelse av mänskligt liv, måste vi påminna oss om att genusrelationer är något som speglas och integreras i sammanhang med andra aspekter av det som kallas för socialt liv.

2014-05-26

4.3 Sammanfattning av teoretiska perspektiv

Socialkonstruktivism hävdar att den upplevelse vi har om världen och den kunskap vi besitter är socialt konstruerad och har tre utgångspunkter. Det första är att det förutsätter att två personer har ett samspel. Den andra utgångspunkten påverkas av den tidsanda som för stunden är dominerande i samhället. Den tredje och sista utgångspunkten är att det genom teknik som vi får kunskap och även denna teknik är socialt konstruerad (Wennerberg 2010, s.12-30). Det socialkonstruktivistiska vetenskaps sociologiska perspektivet kan förstås utifrån fyra antaganden. Den första är att den materiella och fysiska världen vi lever i är människans sätt att konstruera världen. Den andra är att människans uppfattning om världen är historiskt och kulturellt präglad. Det tredje antagandet bygger på sociala processer och dessa skapas genom interaktion mellan människor. Det sista antagandet är att det sätt vi ser på världen påverkar vårt sätt att agera (Burr 2004, s. 4-16).

Genus är något som har växt i takt med vår uppväxt, sexuella relationer och familjeliv. Detta innebär att vi människor definierar oss med genus utifrån med hur vi ser på oss själva och hur vi uppträder i vardagliga situationer. Connell (2012, s.105-108) skriver om fyra dimensioner som beskriver dagens genus. Dessa är makt, könsbaserade arbetsfördelningen, känslomässiga relationer samt symbolism, kultur och diskurs. Dessa dimensioner ska enligt Connell (2012, s. 119) inte brytas upp i olika kategorier utan bör ses som en helhet. För att förstå mänskligt liv måste vi påminna oss om att genusrelationer är något som speglas och integreras i sammanhang med andra aspekter av det som kallas för socialt liv.

5 Resultat och analys

Detta kapitel är indelat i tre olika avsnitt. Det första avsnittet kommer att belysa olika förklaringar till relationsvåld. Det andra avsnittet kommer att handla om vilka stödinsatser offren kan tillhandta ta. Det tredje och sista avsnittet kommer att beskriva vilka faktorer som hindrar att tillgängliga insatser når ut till offren och vilka insatser som kan utvecklas ytterligare.

2014-05-26

5.1 Förklaringar till relationsvåld

Vi har i detta avsnitt analyserat bakomliggande faktorer till att offren utsätts för relationsvåld och synen på utvecklingen gällande relationsvåld. Några exempel på frågor vi ställde till våra respondenter var: vad respondenterna anser är de bakomliggande faktorerna till att kvinnan de möter utsätts för våld i nära relationer och hur de ser på utvecklingen som har skett gällande relationsvåld.

5.1.1 Bakomliggande faktorer

Mellan sexton och femtiotvå procent av världens kvinnor har någon gång utsätts för våld av sin partner (Höjer 2002, s.11) Detta tyder på att det är ett aktuellt samhällsproblem. Relationsvåld är ett bevis på ojämlikhet mellan könen där mannen får en överordnad roll (Eliasson 2000, s.81). När vi diskuterade de bakomliggande faktorerna med våra respondenter, så uttryckte de sig på följande sätt:

De bakomliggande faktorer till varför kvinnor utsätts för relationsvåld, kan bero på två olika förklaringar. Dessa beskrivs som strukturella och individuella förklaringar. Den strukturella förklaringen bygger på att samhället ska kunna hålla normerna, det vill säga att vi ständigt är påverkade av könsnormerna och att vi har levt i ett patriarkalt samhälle där manligt styre är det centrala och är det än idag. Det individuella bygger däremot på att männen har olika typer av känslomässiga störningar, där behov av kontroll, makt och svartsjuka ligger till grund för våldet. (Katarina)

De bakomliggande faktorerna beror inte på att kvinnan är lättpåverkad eller svag utan beror på en kombination av olika saker. Detta kan bero på kontroll och makt, det vill säga om man har kontroll över en person så har man även makt. Många människor har svårt att hantera att saker inte blir som dem vill och att detta är något som utlöses när man blir mer bekanta med varandra.

2014-05-26

En av de större anledningarna kan vara att man ser att man kan utnyttja offret. (David)

Kvinnor behöver bli bekräftade genom mannens blick istället för att stötta varandra så vill vi göra det i konkurrens med varandra. (Agneta)

Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet, så bygger dessa bakomliggande faktorer på att vi människor har konstruerat samhället på ett visst sätt. Det vill säga att konstruktionen har skett genom en interaktion mellan individerna (Burr 2004, s.4). Relationsvåld är alltså något som sker i samspel mellan klass, kön och sexualitet. Att bete sig "manligt" är något som inte har konstruerats av sig själv utan är i interaktion mellan en kvinna eller mellan en man. Lundgren et al. (2001 s.15) refererar till SOU 1995 kvinnofrid, att anledningen till mäns våld mot kvinnor inom det strukturella planet ses som ett uttryck för manlig överordning. För att vidare analysera detta utifrån hegemonisk maskulinitet, så innebär det att förövaren intar en dominerande roll och offret därefter intar en underordnad roll (Connell, 1999, s.101). Utifrån detta kan vi se ett samband med makt där förövaren i sin överordnade roll, har i förfogande att tvinga igenom sin vilja (Engelstad 2006, s.18-19). Makten görs legitim när förövaren får andra att acceptera den som i detta fall blir offret (ibid, s.25). När makten därefter blir accepterad så blir den som mest effektiv. Vi tolkar detta som att ett förhållande kan inledas med kärlek och romans, men att det sedan kan ha en drastisk vändning. En vändning där maktkontroll blir en ledande faktor och där mannen intar en överordnad roll vilket resulterar till att offret därefter får inta den underordnade rollen.

Respondenten David ville understryka att det inte är offrens fel att de har intagit den underordnade rollen utan att det kan bero på vilken sorts förövare de har träffat. De förklarar att det finns en speciell sorts förövare som är makt- och kontrollberoende. Andra respondenter poängterade istället att offret i allmänhet är beroende av bekräftelse av förövaren. Om vi utgår ifrån det första resonemanget, det vill säga att det inte handlar om att offret är svagt och att våldet istället beror på förövaren som offret träffar, så skriver Engelstad (2006, s.56-57) som refererar till Bourdieu att offret accepterar en bild av sig själv som inte stämmer med dess självbild. Offret legitimerar andras herravälde över en själv och genom detta sätt utplånar

2014-05-26

offret sig själv istället. En möjlig tolkning till de olika respondenternas resonemang är att offret i regel har varit stark i början av förhållandet, men att det finns olika stadier i ett förhållande som påverkar henne, vilket även resulterar i vilken nedbruten nivå hon hamnar i. Med detta menar vi att offret bryts ner mer och mer beroende på hur långt inne i problematiken hon befinner sig. En kvinna som är beroende av bekräftelse kan likaväl ha varit en stark kvinna från början som inte har varit beroende av bekräftelse. Med tiden har offret accepterat en självbild som inte stämmer överens med hennes tidigare självbild. Därigenom blir offret beroende av förövarens bekräftelse. Detta är en möjlig tolkning vi har gjort, för att kunna förstå respondenternas olika förklaringar.

När det gäller Bourdieus förklaring vad gäller att offret accepterar en bild av sig själv som inte stämmer in med den självbild hon egentligen har, så är det möjligt att tolka detta med något som kallas för normaliseringsprocess. Detta är en modell som används inom många organisationer som är en metod för att få offret att förstå att hon ingår i en nedbrytande process styrd av förövaren (Lundgren 2004, s.21). Det innebär att offret lever i en process där gränser flyttas för vad som är normalt och inte normalt. Våldshandlingar får med tiden en ny betydelse som innebär att offret successivt börjar se våldet som ett resultat på grund av offret gör något fel, medan utomstående betraktar det som våld (Lundgren et al. 2001, s.17). Detta är även något som våra respondenter menar är bakomliggande faktorer till att kvinnan utsätts för våld. De uttrycker sig på detta sätt:

Amen varenda jävel som blir förälskad är ju puckad i huvudet en stund. (...)
Det kan hända vem som, kanske inte när som i livet, men det kan hända att man kan vara mer mottaglig i vissa perioder för att man precis har tagit sig ut ur något, men det kan även hända den bästa. (...) Det är en successiv process. Det kommer många gånger ganska fort, smyger på ganska fort, men det ser man ofta inte förrän i backspegeln. (Stina)

Det börjar med det psykiska och det är liksom förkläds i ett uppvaktande som sedan blir en sjuklig kontroll, sen svänger in och blir något annat. (...)
Oftast är det ju det här med varmt och kallt, vissa dagar och stunder finns det

2014-05-26

glimtar av det man vill att han ska vara, som han var innan, sedan ger han henne en örfil innan läggdags. Även om det utgör tio procent av kakan. Man hänger fast vid det liksom. (Katarina)

Utifrån ovanstående citat kan vi se att förklaringen Bourdieu belyser handlar om att offret lever i en process där gränser flyttas och att våldet sedan får en ny betydelse. Respondenten Stina menar att det smyger sig på sakta och detta ser inte offret eftersom det i hennes ögon har blivit normalt. Offret ser det istället som ett resultat av att något är fel på henne och att hon förtjänar det. De få stunder som är bra, får offret att känna sig bekräftad och älskad. Även om dessa stunder inte varar länge, så bidrar dessa stunder till att offret håller sig fast vid dem. Hon fylls då av ett hopp om att förövaren kommer att bli som han förr har varit. Detta hopp är något som ingår i normaliseringsprocessen och förstås därför inte som något unikt.

5.1.2 Utvecklingen som skett genom åren

Enligt en rapport från brottsförebyggande rådet (2002, s.10) fick offret tidigare själv avgöra om brottet skulle anges till åtal eller inte. Detta kallas för angivelsebrott. Lagen vid namn besöksförbud trädde i kraft år 1980. Denna lag stod som skydd för kvinnor som utsätts för våld och hot (Brottsförebyggande rådet 2007). Utöver dessa lagar, har även en hel del frivilliga organisationer växt fram i syfte att finnas som stöd för kvinnor som blivit utsatta för relationsvåld (Rapport Brottsförebyggande rådet 2002, s.11). I jämförelse med tidigare period, har relationsvåld minskat med tjugo till trettio procent. Det vill säga, mellan åren 1971-1984 (Brottsförebyggande rådet 2007). När vi frågade våra respondenter om hur de ser på denna utveckling, så besvarade de oss såhär:

Ja, möjligheterna till att få stöd har ju ökat otroligt, att man har specifika utredare på polisstationen som bara sysslar med relationsvåld. Även att man har inrättat barnahus i Sverige, har även gjort det mycket bättre och förenklat för familjer som råkar ut för det här. Tätare samarbete med socialtjänsten. Så jag tycker ändå att det är en stor utveckling jämfört med tidigare. (David)

2014-05-26

Den utveckling som har skett kan man bara vara positiv till. Som jag sa 1998, trädde lagen vid namn kvinnofridsproposition fram. För bara några år sen skrev man i socialtjänstlagen att när en kvinna sökte hjälp, stod det att man "bör hjälpa henne" men detta ändrades för ett par år sen till att man ska hjälpa en kvinna som är i behov av hjälp. (Hans)

Utifrån våra respondenters svar förstår vi att en del utveckling har lett till det bättre. Enligt Burr (2004, s.12-16) påverkas en människas agerande beroende på vilket sätt de ser på världen. Den kunskap vi har i förfogande hänger ihop med våra sociala handlingar. Burr (2004, s.4) menar att det sätt vi har konstruerat samhället leder till hur vi ser på olika problem. Exempelvis då relationsvåld. Genom att koppla samman Burrs (2004) och respondenternas resonemang kan vi se ett tydligt samband. En möjlig förklaring blir att beroende på hur mycket kunskap vi människor besitter, har vi en större chans att konstruera samhället till det bättre. Ju mindre kunskap vi besitter kan vi däremot konstruera samhället till det sämre. Wennerberg 2010, s.30) menar att den kunskap vi människor besitter är formad av teknikens möjligheter och begränsningar. Detta innebär att, om människor inte besitter tillräckligt med kunskap kring relationsvåld blir det en form av begränsning och därför konstrueras samhället till något sämre. Besitter människor kunskap finns större möjligheter att skapa redskap att förebygga relationsvåld. Teknik i samband med relationsvåld innebär att finna olika strategier för att förebygga relationsvåld. För att samhället ska kunna utvecklas ytterligare är det viktigt att skapa en teknik som möjliggör detta utifrån Wennerbergs (ibid) ovanstående resonemang. Utifrån citaten förstår vi att ju mer kunskap vi människor erhåller, desto större förståelse får människor kring hur allvarligt relationsvåld är. Resultatet av detta har blivit att lagar har förbättras. Det vill säga, från att man "bör" hjälpa, till att man ska hjälpa offret.

Detta är även något som kan förstås ur ett genusperspektiv där vi definierar oss med genus utifrån hur vi ser på oss själva och hur vi uppträder i vardagliga situationer (Connell 2012, s.129). Hur vi ser på oss själva och hur vi uppträder är något som är i en ständig förändring. Ett exempel på detta kan vara konstruktionen av maskulinitet som förändras beroende på tid och kultur. Enligt hegemonisk maskulinitet uppfattas mannen som den överordnade och kvinnan som den underordnade. Genom att istället titta på de lagar som har trätt i kraft för

2014-05-26

offren kan vi se en förändring i hur maskulinitet uppfattades på den tiden och hur den idag uppfattas. Detta kan tyda på att kvinnans rättigheter börjar träda fram allt mer idag och att problemet kring relationsvåld även börjar uppmärksammas mer.

5.2 Stödinsatser

I detta avsnitt lyfter vi fram de olika stödinsatser som finns att tillgodose offren. Frågorna vi ställde till våra respondenter var hur deras stödinsatser ser ut från början till slut, på vilket sätt insatserna påverkar offret efteråt och hur det kommer sig att det inte är lika naturligt att avlägsna den våldsamma förövaren från hemmet.

5.2.1 Olika former av stödinsatser

En hel del hjälporganisationer har vuxit fram med tiden. Detta i syfte att finnas till stöd för offren som har blivit utsatta för relationsvåld (Rapport Brottsförebyggande rådet 2002, s.11). Idag finns det ungefär 150 kvinno-/tjejjourer i landet som syftar till att anpassa sina stödinsatser utifrån offrets behov (Lindholm 2002, s.45). Vi frågade våra respondenter om vilka stödinsatser de kan erbjuda offren. Vi fick varierande svar beroende på vilken typ av organisation de arbetade på. Detta kan bero på att organisationerna arbetar utifrån olika riktlinjer. Organisationerna är ideella organisationer och är beroende av det ekonomiska stödet de får av kommunen. Utöver det påverkas även vilka stödinsatser offret kan tillgodoses. Sedan varierar även insatserna beroende på om offret själv tar kontakt med organisationerna, om närstående tar kontakt åt offret eller om organisationerna får kontakt med offret genom andra myndigheter. I citaten nedan framkommer det hur våra respondenter beskriver sina stödinsatser.

Stödinsatserna ser olika ut beroende på om offret ringer in själv eller om vi har fått det via polisen. Det kan se väldigt olika ut. Exempel kan vara att offret själv ringer in och frågar om det är ett brott hon har blivit utsatt för. (...). (David)

2014-05-26

Vi hjälper offren med stödsamtal, aktiviteter och försöka få igång barn i skolan, om barn är med i bilden. Vi försöker se hela bilden. (...) Det är många bitar vi försöker hjälpa till med och varierar beroende på vilket offer vi har kontakt med. (Julia)

Det handlar inte om att vi ska tvinga offret att lämna förövaren utan handlar istället om att vi ska hitta strategier. Detta genom att hjälpa henne att se att det inte är ett bra förhållande. (Hans)

Vi kan genom citaten tyda att organisationerna har olika stödinsatser. Både vad gäller stöd i form av samtal och stöd i form av det praktiska. Kunskap om våld mot kvinnor i nära relationer har tidigare behandlats som ett marginellt fenomen där forskningsbaserad kunskap varit avsaknad. Sedan länge har insatser från samhället varit färgat av en inarbetad syn (Lundgren et al. 2001, s.11). Med hjälp av ovanstående citat framstår det som att stödinsatserna idag är ett sätt att bekämpa den ojämlikhet som råder i samhället (ibid.). Det som också kan utläsas utifrån citaten är att problemet inte längre behandlas som ett marginellt fenomen. Den länge rådande synen på vad relationsvåld mot offren har varit, har numera förändrats.

Respondenten David berättade att insatserna ser olika ut beroende på vilket skede offret befinner sig i, vilken typ av stöd hon är i behov av samt på vilket sätt organisationen har fått kännedom om detta offer. Här kan vi tydligt se en förändring jämfört med tidigare år, då problemet bagatelliserades. Enligt Della Giustina (2008 s.355-356) är varje våldsrelation annorlunda, varje förövare har sina egna motiv samt varje offer är unikt. Vad som blir tydligt här är att det är ytterst viktigt att stödinsatserna som finns tillgängliga idag är individuellt anpassade. Det är viktigt att bemöta människor med respekt och ge dem det stöd som de för stunden är i behov av. Della Giustinas (2008, s.355) uppfattning talar om att vi måste skapa en stabil, sund samt en resursfylld miljö för att eliminera våldet mot offren. Genom att läsa Davids resonemang och koppla det till Della Giustinas (ibid.) resonemang, kan vi se ett

2014-05-26

tydligt exempel på hur viktigt det är, att med hjälp av resursfyllda insatser bemöta offret och därmed försöka tillgodose hennes behov.

Enligt socialkonstruktivismen är den kunskap om världen och den kunskap vi besitter socialt konstruerad. Socialkonstruktivismen består av tre utgångspunkter. Den första som är relevant i detta sammanhang belyser språkets betydelse i syfte att ett samspel mellan två personer ska fungera (Wennerberg 2010, s.10). Ett exempel som Wennerberg (2010) lyfter fram är att när vi ser en stol vet vi att det är en stol då vi har lärt oss begreppet och dess innerbörd. Detta bidrar med att samtliga som pratar om exempelvis denna stol kan förstå varandra. Kopplas det samman med organisationen och offret, så bemöter organisationen offret med respekt och erbjuder insatser som kan tillgodose den enskildes behov. Detta bidrar att samspelet fungerar då båda parterna förstår innebörden av relationsvåld. Detta medför att en språklig gemenskap har konstruerats mellan parterna. Den kunskap de yrkesprofessionella besitter och offrens erfarenheter kopplas samman. Det som offret har varit med om uppfattas inte som något onormalt av de professionella. Organisationerna kan därmed skapa en sund och stabil tillvaro för offret (Della Giustinas 2008, s.355).

5.2.2 Stödinsatsernas effekt på offret

Det könsrelaterade våldet mot kvinnor har allvarligt negativa effekter på kvinnors hälsa. Denna effekt kan många gånger vara under en lång tid efter våldet. Det visar både internationell och nationell forskning (Agevall 2012, s.13-14). När vi ställde frågan: hur ser ni på stödinsatsernas effekt, besvarade våra respondenter, att med tanke på att de är frivilliga organisationer så har de inte samma möjligheter till att följa upp fallet som myndigheterna har. Det enda tillfället som organisationen kan få chans att få besvarat om deras insatser resulterade i en god effekt på offret är om hon själv väljer att höra av sig. Effekten på stödinsatserna kan variera beroende på hur långt in i processen offret befann sig innan hon sökte hjälp. Detta påverkar i sin tur hur lång tid det tar att få offret att inse sitt eget bästa. Nedan framkommer de olika svar vi fick av våra respondenter.

2014-05-26

Om allt går vägen och kvinnan fortsatt bestämd att ej ha med mannen att göra, inte gå tillbaks... När alla de olika bitarna är på plats får de flesta ett bättre liv. Vi har även många kvinnor som har hållit på i årtal och som har belånat sig till tänderna, när det inte finns pengar kvar ger man med sig. (Katarina)

Ibland kommer kvinnorna tillbaka efter två år och uppvisar symptom som stress, vad heter det? Posttraumatiskt stressyndrom. (...) då kan man behöva få professionell hjälp med kanske KBT eller någonting. Det kan vara vettigt att få riktig professionell hjälp. (Hans)

Vi har inget halvårs uppföljning där vi ser att allting gått bra. Eftersom vi är frivilliga så kan vi inte jobba på detta sätt, att följa upp och söka upp folk. Utan vi får ju respons från personen när vi pratar med dem. Men man märker väl oftast en förbättring hos personen och det är ju positiva i sig. (David)

Alltså, hon kan gå tillbaka precis när som helst. Så det måste man ha i bakhuvudet. (Agneta)

Som tidigare nämnt arbetar organisationer med något som kallas för normaliseringsprocess, där syftet är att få offret till att förstå att hon befinner sig i en nedbrytande process som förövaren har makt över (Lundgren 2014, s.15). Organisationerna vill därigenom hjälpa offret att bryta denna process. Detta gör de genom att försöka få henne att bli medveten om denna process. Genom att läsa respondenternas citat ovan, framstår det som otillräckligt att få offret att förstå normaliseringsprocessen. Detta skulle kunna förstås som att budskapet kan nå ut till offret men att offret på grund av olika anledningar väljer att ändå stanna kvar hos förövaren. När offret i många år har försökt att bekämpa normaliseringsprocessen, tappat fotfästet gällande ekonomin och inte längre känner att hon har något val, väljer hon ibland att gå tillbaka till förövaren. Vad som blir tydligt här är att det är ytterst viktigt att ge offret de stödinsatser som finns, men att det inte alltid kan hjälpa offret att lämna relationen.

2014-05-26

Enligt socialkonstruktivismens tredje utgångspunkt, så är det genom all teknik som vi får kunskap, vilket även den är socialt konstruerad (Wennerberg 2010, s.30). Teknik innebär i detta sammanhang att den kunskap vi människor besitter har konstruerat en typ av teknik. Utifrån ovanstående resonemang finns det en del stödinsatser de frivilliga organisationerna kan bidra med, men som inte alltid räcker till. Respondenten David menar att de inte har halvårsuppföljning som kan visa att allting har gått bra för offret efteråt. För att organisationerna ska kunna utvecklas och bidra med ytterligare hjälp till offret är det viktigt att konstruera teknik i form av uppföljning. Detta för att de frivilliga organisationerna ska kunna se hur deras hjälpinsatser påverkat offret efteråt. Den teknik organisationerna inte besitter blir en form av begränsning istället för en möjlighet (Wennerberg 2010, s.30) De frivilliga organisationernas möjlighet är att de är insatta i offrens situation och har erbjudit dem den hjälp de har i förfogande. Trots denna möjlighet så är de begränsade på grund av att de inte är berättigade att följa upp och se hur denna hjälpinsats har påverkat offret efteråt. Detta kan uppfattas som något negativt och positivt. Utifrån en positiv vinkel är det viktigt att frivilliga organisationer inte har den möjligheten att följa upp offret. På grund av att offret ska kunna känna tillförlitlighet och kunna uppleva att de kan besöka organisationerna när de själva är i behov av hjälp och stöd. Utifrån en negativ vinkel, vill vi förstå att dessa organisationer är insatta i offrens situation och hade de varit berättigade att följa upp deras arbete så hade de kunnat vara till stor hjälp för offret. Utifrån Wenneberg (2010, s.30) resonemang framstår det att den teknik som vi får kunskap av och som vi människor har konstruerat påverkar de frivilliga organisationerna på olika sätt, beroende på vilken infallsvinkel vi vill fokusera på.

5.2.3 Aldrig förövarens “fel”

En av de insatser som organisationerna kan erbjuda offren är att avlägsna offret själv från hemmet. Detta kan då uppfattas på olika sätt, både vad gäller organisationernas synpunkter och offrens synpunkter. Här nedan berättar respondenterna vad de anser om just denna typ av stödinsats och den syn de har på varför förövaren inte avlägsnas från hemmet.

2014-05-26

(...) det ligger nog i ett slags begrepp i att skydda. För när vi skyddar tar vi bort en individ från en jobbig situation. (...) vi fråntar henne rättigheter. Det hjälper ju inte i processen, det vet vi ju idag. (Agneta)

Det är lättare att begränsa henne än honom. Det är fel att det ska behöva vara så, att hon ska behöva hamna någon annanstans för att han har betett sig illa, men det blir lättare och mer ekonomiskt för samhället. (David)

Det skulle man kunna jobba med, för det är provocerande och frustrerande, att offret ska behöva ge upp allt när dem inte är förövare medan mannen sitter hemma och har alla förmåner kvar. Sen är det ju så att det är frivilligt för kvinnan att lämna, därför måste det vara frivilligt för mannen att lämna. Han har ju inte gjort något, det är ju hon som ljuger. Om han lämnar så är det ett bevis på att han har gjort någonting. (Katarina)

Det finns ju en lag egentligen som säger att kvinnorna har rätten att vara kvar i lägenheten. Där problemet hamnar är ju att mannen är våldsam och har utsatt henne tidigare så vet han precis vart han ska hitta henne. (Julia)

Enligt den dominerande maktformen inom hierarkin, vid namn hegemonisk maskulinitet är mannen dominerande och kvinnan underordnad (Connell 1999, s.101). När förövaren har intagit denna dominans blir makten han vill ha i förfogande accepterad av offret och därmed blir som mest effektiv (Engelstad 2006, s.56-57). Detta menar Wendt (2002, s.10) som refererar till Day beror på att mäns maskulinitet skapas av kvinnlighet och rädsla. Detta kan tyda på att mannen lyckats behålla makten på grund av att offret utstrålar svaghet och rädsla. När förövaren sedan har tillhandatagit denna makt, blir det svårt för offret att bo kvar i hemmet. Detta på grund av att hemmet nu har blivit förövarens territorium och där allt ska ske på hans villkor.

Julia nämnde att offret enligt lag har rätt att stanna hemma. Kopplar vi samman detta resonemang med ovanstående teori, så blir en möjlig tolkning att denna lösning i praktiken kan bli ytterst svår för offret att genomföra. Offret har inte möjlighet att bo kvar i hemmet då

2014-05-26

förövaren har intagit denna maktposition. Enligt respondenten Katarina finns det idag en lag som säger att det är frivilligt för en kvinna att lämna vilket därmed leder till att det även blir frivilligt för mannen att lämna. Enligt förövarna så har de inte gjort någonting fel utan det är offret som ljuger. Detta gör det svårt för offret att stanna då det inte finns något bevis på att han har utfört något våld mot offret. Det kan då upplevas som att endast ord står mot ord. En möjlig tolkning kan vara att förövaren har intagit den överordnade rollen som inte ger offret något annat val än att lämna hemmet "frivilligt". Därmed kan detta tolkas som att en del offer på något vis har blivit starkare genom att både anmäla och "frivilligt" lämna hemmet. Det kan också förstås utifrån att offret inte längre har något val vilket även kan kopplas till Lindgrens (2005, s.39) resonemang om att offret har passerat en gräns för vad hon accepterar.

Enligt David, är det mer ekonomiskt för samhället att avlägsna kvinnan från hemmet. För Davids uppfattning talar, att samhället gör det svårare för offret att kunna bo kvar i hemmet då det i praktiken kostar mer att avlägsna den våldsamme förövaren. När ord står mot ord kan det bli svårare att få förövaren att flytta från hemmet. Vad som blir tydligt här är att relationsvåld är ett bevis på ojämlikheten mellan könen som än idag råder i vårt utvecklade samhälle (Eliasson 2000, s.81). En möjlig förklaring till denna metod är att det är enklare att samarbeta med offret än vad det är med förövaren. Offren kan enligt Claudia Garcia-Moreno et al. (2006, s.353) förstås som känsliga, tålmodiga, psykiskt svaga, förstående och beroende. Det här kan vara ett exempel på att offret är förstående och beslutar att lämna hemmet i hopp om att öka sin trygghet.

5.3 Hinder i samband med hjälpinsatser

I detta avsnitt framgår det vilka hinder som uppstår när insatserna ska nå ut till offren och vilka möjliga insatser som kan förbättras. Vad som från respondenterna framkommer som hinder är att förövaren tror att ingen kommer att tro på henne, hon fylls av skamkänslor och börjar med tiden att själv normalisera våldet. Möjliga insatser som respondenterna tror kan förbättras är att anpassa sekretessen mellan myndigheter och frivilliga organisationer men även att frånta makten från förövaren genom att sätta fotboja på honom.

2014-05-26

5.3.1 Orsaker till att inte alla offer söker hjälp

Endast 25 procent av alla våldsbrott kommer till polisens kännedom (BRÅ i Lundgren et al. 2001, s. 48-49). I BRÅs undersökning ställdes frågan om varför offren inte alltid anmäler våldshändelsen till polisen. Sammanlagt hade 1416 kvinnor besvarat denna fråga. Fyrtiosex procent av offren hade svarat att de inte anmälde våldshändelserna på grund av att de ansåg händelsen vara obetydlig (Lundgren et al. 2001 s.49). Detta vill vi koppla med Julias resonemang som lyder såhär:

Mannen har lyckats mentalt bryta ner kvinnan så pass mycket att hon någonstans intalat sig själv att jag förtjänar det här. Många har jätte låg självkänsla när de kommer hit. I många kulturer är det skam att tala om våld och det är det ju även för en svensk tjej. Man skäms att tala om att man har levt med en man som slår mig eller såhär. Då blir det ju genast svårare att söka hjälpen och har inte informationen om att man faktiskt kan få hjälp.
(Julia)

Engelstad (2006, s.47) refererar till socialpsykologen David Franks som frågar sig varför våldsutsatta kvinnor beslutar sig för att stanna i förhållandet. Franks undrar även varför de ser sig själva som skyldiga. Dessa funderingar kan kopplas samman med ovanstående citat och Engelstads (2006, s.45-46) resonemang som går ut på att förövaren försöker behärska offret genom att reducera hennes självkänsla. En möjlig förklaring blir då att offret intalar sig själv att hon inte kommer att bli betrodd. På grund av hennes låga självkänsla så övertygar hon även sig själv att hon förtjänar att utsättas för våld. Vad som blir tydligt här är att offrets självkänsla har blivit så pass låg att det leder till att hon inte tror på sig själv och tror därmed inte på att någon annan kommer att göra det heller. När det våldsutsatta offret skuldbelägger sig själv så legitimerar hon sig som underordnad (Agevall 2012, s.169). Detta sker i samband med att gränsen mellan kärlek och våld reduceras (Lundgren 2004, s.19). Detta är ett exempel på att offret inte längre uppfattar att hon utsätts för våld utan tror att något är fel på henne. Det nya tankesättet hos offret tyder på att våldet nu har fått en ny betydelse. Enligt respondenten Katarina så klamrar offret sig fast vid de få goda stunderna som finns kvar:

2014-05-26

Oftast är det ju det här med varmt och kallt, vissa dagar och stunder finns det glimtar av det man vill att han ska vara, som han var innan sedan ger han henne en örfil innan läggdags. Även om det utgör tio procent av kakan. Man hänger fast vid det liksom. (Katarina)

Freud har betonat att känslomässiga relationer kan vara kärleksfulla och fientliga under samma gång. Den viktigaste arenan inom känslomässiga relationer är sexualiteten (Connell 2012, s.112). En möjlig förklaring blir därmed att om förövaren har lyckats legitimeras sin makt så har han även lyckats erövra den sexuella arenan (Engelstad 2006, s.18-19). Detta är något vi gärna vill vidareutveckla med hjälp av Stinas resonemang:

Sen kan det även vara så att kvinnan inte vill berätta till folk att hon har blivit tvingad till sex. (...) Man säger nej men det går inte fram till honom. (...) Det är mycket skam inom det. För man är som mest naken då, man är så sårbar i det. Man kan ju inte bli mer privat. (Stina)

Citatet kan kopplas samman med Engelstads (2006, s.40) resonemang vilket är att individer lever farligt när de ingår i ett förhållande. Vad som menas med farligt är att de måste ge något av sig själva för att lyckas få förhållandet att bestå. Vi tolkar därmed att offret går med på en sexuell handling trots att hon egentligen säger nej. Vad som blir tydligt här är att förövaren inte måste använda våld i alla situationer för att få igenom sin vilja. En blick kan vara tillräcklig. Detta kan även förstås med hjälp av normaliseringsprocessen (Lundgren 2004, s. 13). Där förövaren successivt har lyckats bryta ner offret och där ord inte alltid behöver användas för att offret ska förstå vad förövaren kräver. Med grund till att känslomässiga relationer både är kärleksfulla och fientliga på samma gång, kan detta leda till att offret oftast ger med sig på grund av den normaliseringsprocessen hon ingår i.

Dessa kvinnor har till en början varit starka och självgående men på grund av denna normaliseringsprocess så har det istället lett till att offren känner skam och skuld. Offren väntar med anmälan då de är rädda. De är också rädda att de inte ska bli betrodda och

2014-05-26

besparar sig istället ytterligare förnedring. Här nedan resonerar både Hans och Agneta kring skuld och skam samt varför offren inte tror sig bli betrodda.

Det är skammen, de skäms, de tycker att det är deras fel. Det är ju ingen som kommer att tro på mig. (Hans)

Skuld och skam är det ju. Man skäms ju, man är ju egentligen en intelligent, självgående och självständig individ med ett gott liv, goda vänner, eller åtminstone innan det här hände. (Agneta)

Problemet som framkommer i samband med att de inte anmäler direkt enligt Lindgren (2005, s.39) är att för stor passivitet ökar risken att offrets trovärdighet ifrågasätts. När det gäller Lindgrens (2005) resonemang kan detta ses som en anledning till varför offren inte anmäler brottet då de är långt inne i processen. De blir oftast tillfrågade om varför de inte gjorde anmälan tidigare eller varför de har dragit tillbaka sin anmälan. Offret vill inte känna sig mer sårbar än vad hon redan är. Möts offret med ett ifrågasättande kring varför hon inte gjorde en anmälan tidigare, kan det precis som Lindgren (2005, s.9) skriver uppfattas som ett dåligt bemötande från de professionella. Detta resulterar till att offret istället känner de skam- och skuldkänslor som ofta redan finns hos henne.

Lindgren (ibid) skriver vidare att den över- och underordningen som offret redan har upplevt upprepas och hon blir därmed återigen kränkt. Detta gör att offret ser hjälpinsatserna som ett hinder. Hon är rädd att bli kränkt och dåligt behandlad. En möjlig förklaring är att det är viktigt att bemöta den enskilde med respekt. Ett positivt bemötande kan medverka till en förändring av hennes situation istället för det motsatta. Detta kan tyda på att det är viktigt att de professionella är öppensinnade och förstår den enskildes unika situation. Varje offer som har tagit steget till att anmäla inte ska behöva ifrågasättas. Detta kan kopplas samman med respondenten Hans citat som menar att ingen kommer att tro på dem. Detta kan även tyda på varför endast elva procent av offren upplever att de fått ett gott bemötande och positivt mottagande av professionella hjälpare (Eliasson 2000, s.43).

2014-05-26

5.3.2 Vidare utveckling

Trots att en hel del åtgärder har gjorts för att stödja offren och förebygga relationsvåld, så är det än idag ett stort samhällsproblem (Rapport Brottsförebyggande rådet 2002, s. 6-10). Våra respondenter hade en hel del åsikter och tankar kring hur denna utveckling bör se ut. De uttryckte sig på följande sätt:

Alla ska prata om det här, vänner, även om det är skit tråkigt. Det är jobbigt att prata om våld och det är hemskt att prata. Vi måste göra det större så att vi förstår att herregud, det här kan man ju inte acceptera, alla är bidragande. (Magdalena)

Men jag tror det är väldigt viktigt, att det här finns med redan i förskolan och skolan. Att man pratar om det, hur vi ser på det, vad har jag för bild på kvinnor, är vi lika mycket värda i skolan?(...) Det kan handla om att vi har samma värde, är vi ledsna så är vi ledsna, vare sig vi är pojkar eller flickor. (...) Alla ska vara lika. Där är ju förskolelärare och lärare en viktig part i det hela så att säga. (Hans)

Just att man sträcker håret i de fördomar om vem det är. För att många gånger är det en välfungerande familj. Många charmiga män som har bra jobb. Att förstå att det inte syns på folk. Så det är liksom att folk ska förstå att, ta det på allvar. (Katarina)

Utifrån ovanstående resonemang kan vi se ett samband med Chodorows (i Stier 2003, s.64) resonemang där människor redan i tidig ålder "lär" pojkar och flickor om hur det andra könet ska bete sig och hur de själva bör bete sig. Vidare menar Connell (2012, s.129) att de flesta människor upplever att vara en "man" eller "kvinna" är något som har uppkommit ifrån en personlig erfarenhet. Vi människor identifierar oss med genus utifrån hur vi ser på oss själva och hur vi uppträder i vardagliga situationer. Föreställningar om "man" och "kvinna" finns inte om vi inte själva skapar dem. Detta är ett tydligt exempel på vad respondenten David påpekade i sitt uttalande, nämligen att vi redan i förskolan och skolan ska minimera

2014-05-26

föreställningarna om vad som är “pojkgigt” och vad som är “flickigt”. Alla individer ska ha lika mycket rättigheter oavsett vilket kön vi tillhör. Är barnet ledsen så har han eller hon rätt att vara det oavsett om det är en tjej eller kille. Problemet ska alltså begripliggöras redan när vi går i skolan.

Kopplar vi samman detta med Connells (1999, s.129) resonemang kring hegemonisk maskulinitet så kan mannens dominans påverkas av fantasifigurer eller ideal så som skådespelare. Detta är något som män oftast inte kan efterlikna. Skådespelare spelar en roll vilket tyder på att de egentligen inte har denna roll i sitt ursprungliga liv. Hegemonisk maskulinitet är alltså omöjligt att i praktiken uppnå (ibid.)._Vad som blir tydligt enligt Connells (ibid) resonemang är att så länge vi människor inte “lär” hur pojkar och flickor ska bete sig, så finns det mindre risk att skapa föreställningar som inte finns. Det vill säga den könsmaktsordning som idag är konstruerad.

Respondenten Magdalena ansåg att detta ska vara något alla människor bör prata om. Även om det är ett jobbigt ämne att prata om. För Katarinas uppfattning talar att det är viktigt att sträcka håret i de fördomar om vem det är som är offer eller förövare, det vill säga att förstå att det inte behöver synas på individer. Tar alla individer detta på allvar och lär barnen redan i tidig ålder så kan vi därefter skapa en större förståelse vad gäller relationsvåld och sedan kunna bearbeta problematiken successivt. Det kan också leda till att de fördomar som råder kring hur kvinnor och män ska vara reduceras markant. I slutändan handlar allting om att vi människor har konstruerat en bild av den kunskap vi har och gjort den till vår verklighet.

5.3.3_Syn på möjliga lösningar

Trots att vi människor har konstruerat den verklighet vi idag lever i, så skulle denna verklighet kunna omkonstrueras och utvecklas vidare till den ultimata lösningen. Detta har vi vidare analyserat med hjälp av Hans, Magdalena och Davids resonemang vad gäller fotboja och sekretess. För att kunna upprätthålla den sekelgamla dominansen och utnyttjandet av kvinnor så är förövarens avsikt att i första hand, skrämja, hota eller använda fysiskt våld

2014-05-26

Eliasson (2000 s.14-15). En lösning till att stoppa förövarens avsikter kan tolkas genom Engelstads (2006, s.25) resonemang som lyder såhär:

“En av maktutövningens kärna är normer och värderingar, kunskaper, materiella resurser och gynnsamma omständigheter”. Vår tolkning blir att det är viktigt att samhället använder sig av de resurser som finns att tillhandta ta. Ett exempel på detta lyfter respondenten Hans upp:

Det är svårt men jag, där skulle man kunna, det går alltid med fotboja.
Varför sätter man inte fotboja, för då ser man ju att du var ju där, du fick inte vara där. (...) Ingen polis såg dig, men på fotbojan kan man se att du stod där och där fick du inte stå. (Hans)

Vi kan därmed förstå att fotboja kan ses som en resurs. Den kan användas i syfte att frånta förövaren den makt han besitter. En möjlig förklaring blir att det är viktigt att samhället använder de kunskaper och materiella resurser som finns tillgängliga i hopp av att reducera den makt som förövaren vill använda mot offret. Ett sätt att tvinga igenom sin vilja är den makt vi har i förfogande (Engelstad 2006, s18-19). Den makt individen använder sig av måste andra acceptera. Det vill säga att göra den legitim. Detta resonemang kan även kopplas med vad samhället med hjälp av sina resurser kan göra för att frånta förövaren makten. En möjlig lösning kan vara att samhället har makten som förövaren måste acceptera, detta eftersom att samhället i sig är en starkare part än vad förövaren är.

Den andra lösningen som Magdalena och David förespråkar är att förenkla samarbetet mellan myndigheter och frivilliga organisationer. Detta genom att reducera sekretess som finns mellan dem. Respondenterna David och Magdalena uttryckte sig på detta vis:

Där är ju sekretessen, vi kommer aldrig förbi det. (...) Myndigheter berättar ju aldrig någonting för oss. (...) “Vi har sekretess och jag kan inte ens tala om att hon ens existerar”. Då är det låsta positioner kan jag säga. Alla har så tydliga uppdrag och där samarbetar man inte, för det är inget vanligt problem. (Magdalena).

2014-05-26

Det är svårt när socialtjänsten kanske sitter på någon vetskaper som de inte får säga till oss och hela den biten är försvårande för oss. (David)

Precis som respondenten Magdalena förmedlar så är relationsvåldet inget vanligt problem. Alla organisationer har tydliga uppdrag vilket kan försvåra samarbetet mellan dem. En möjlig tolkning är att samarbetet inte fungerar kring relationsvåld på grund av att människor inte besitter den kunskap som är behövlig för detta problem. Hur ska människor skapa redskap av något när kunskapen inte finns? (Wennerberg 2010, s.10). Med rätten till att tolka så blir det härmed viktigt att få kunskap kring relationsvåld. Detta för att öppna nya möjligheter, så att sekretessen mellan myndigheter och frivilliga organisationer kan minimeras. Enligt respondenten David blir samarbetet försvårat då kanske socialtjänsten besitter någon kunskap men inte får lov att röja det. Avslutningsvis vill vi koppla detta resonemang till något som vi tidigare har tagit upp. Nämligen att offret är så pass nedbrutet att hon inte klarar av den långa processen som offren i många fall måste gå igenom. Kopplar vi samman respondenternas resonemang med socialkonstruktivismens syn på kunskap vill vi därmed tolka att ett samarbete mellan myndigheter och frivilliga organisationer skulle kunna fungera bättre, detta i syfte att komma ett steg närmare utvecklingen vad gäller arbetet mot relationsvåld.

6 Sammanfattning och slutdiskussion

I detta kapitel presenteras en sammanfattning av uppsatsens huvudsakliga resultat. Kapitlet avslutas med en diskussion kring idéer till ny forskning gällande relationsvåld.

Syftet med uppsatsen var att försöka få en förståelse kring hur frivilliga organisationer arbetar och når ut till offer som utsätts för relationsvåld. Detta gjorde vi med hjälp av teorin om socialkonstruktivism med inriktning på genusperspektivet, tidigare forskning samt representativa empirisekvenser. Vi fick därmed ett slutresultat som var kopplat till våra tre frågeställningar. De tre frågeställningarna har varit *På vilket sätt organisationerna lyfter fram*

2014-05-26

bakomliggande faktorer för att kvinnor utsätts för relationsvåld, Vilka stödinsatser som finns att tillgå kvinnor som utsätts för relationsvåld samt Vilka faktorer som hindrar att tillgängliga insatser når ut till kvinnor som utsätts för relationsvåld.

I vår studie kom vi fram till att det finns en hel del olika sätt att titta på de bakomliggande faktorerna till att offren utsätts för relationsvåld. Den mest centrala faktorn är att samhället är konstruerat och att relationsvåld därmed har konstruerats med hjälp av en interaktion mellan individer. En annan tydlig faktor som framkom i studien är att den makt som förövaren utövar på offret har en stor betydelse för att kunna förstå uppkomsten av relationsvåld. De frivilliga organisationerna arbetar olika beroende på hur mycket ekonomiskt stöd de får av kommunen. Dessa organisationer är nogra med att anpassa sina stödinsatser där bakomliggande syftet är att tillgodose offrets behov. Under organisationernas arbetsgång kan det uppkomma en del hinder. Hindren som respondenterna exemplifierade var att förövaren lyckats bryta ner offret till en nivå där hon inte längre ser våldet som något onormalt. Offret ser det istället som att något är fel på henne och att ingen kommer att tro på henne. Hon fylls även av skuld- och skamkänslor vilket medför att offret inte alltid söker sig till hjälp.

Sammanfattningsvis ansåg de professionella att utvecklingen som har skett genom åren, har varit gynnsam men att en hel del finns kvar att arbeta på. Exempel på ytterligare utveckling menar respondenterna hade kunnat vara att den sekretess som myndigheter har i förhållande till frivilliga organisationer bör reduceras. Diskussioner kring relationsvåld bör även uppmärksammas i tidig ålder och slutligen att en fotboja på den våldsamma förövaren skulle kunna användas som en resurs i syfte att frånta honom den makt han besitter.

Enligt socialkonstruktivismen ståndpunkter är våra samhällsproblem konstruerade med hjälp av en interaktion mellan individerna (Burr 2004, s.4). Den makt och överordning som förövarna har i förfogande uppkommit på grund av olika faktorer. En anledning kan vara att vi människor har konstruerat ett samhälle där det har resulterat till att förövaren har fått den överordnade rollen. Offret har därav accepterat den underordnade rollen vilket har legitimerat

2014-05-26

makten för mannen och gjort den som mest effektiv (Connell, 1999, s.101 & Engelstad 2006, s.18-19).

Uppsatsen har bidragit till en bredare kunskap hos oss vad gäller relationsvåld. Under arbetets gång har det funnits upp- och nedgångar. Den första nedgången vi genomgick var att en hel del organisationer tackade nej till att bli intervjuade. Detta resulterade till en oro hos oss, men som sedan släppte då vi efter en veckas tid fick tillräckligt med intervjuer bokade. Tack vare ett gott samarbete mellan oss och ett genuint intresse till studiens syfte flöt arbetet därefter på.

Vi intervjuade respondenter som var mycket glada över att vara utförliga i sina svar. Detta ansåg vi vara positivt då vi fick en hel del empiri att arbeta med. Trots att vi ansåg det vara positivt att våra respondenter var mycket utförliga i sina svar, kunde vi under ett tillfälle uppfatta det som negativt. Detta eftersom att de i vissa fall inte ville avsluta sina resonemang och gick gärna in på andra ämnen trots att vi försökte strukturera upp intervjuerna. Utöver detta ansåg vi att metoden semistrukturerade intervjuer var god då vi kunde besvara vårt syfte och frågeställningar.

Vi har utifrån vår studie förstått att detta samhällsproblem är komplext och att en hel del olika faktorer är sammankopplade. För att ytterligare utveckling ska kunna ske gällande relationsvåld så krävs det att vi människor tittar på alla aspekter som en helhet och inte bryta upp dem i olika delar. Vi menar därmed att vi i tidig ålder ska lära barnen att alla människor har rätt att vara ledsna oavsett kön. Med detta menar vi att vi alla är människor och vi alla har känslor oberoende på vilket kön vi föds med. Vi bör tillsammans bryta de normer som råder i samhället och som vi själva har konstruerat samt att organisationer ska bli mer införstådda i problemet. Vi vill även understryka att vi är medvetna om att denna process kan vara mycket lång, men med hjälp av ovanstående resonemang kan vi med tiden ändra inställningen vad gäller relationsvåld.

För att få en större kunskap gällande relationsvåld tror vi att det skulle vara intressant att forska vidare kring hur barn påverkas av att modern utsätts för relationsvåld. Detta för att barn

2014-05-26

lär sig beteende från sina föräldrar. Det finns därmed en stor chans till att barnen växer upp och använder samma metod som sina föräldrar. En annan intressant vinkel hade kunnat vara att forska kring hur familjerätten ser på relationsvåld. I en av intervjuerna framkom det att familjerätten satsar på att få paret att samarbeta. Vi ställer därmed frågan: Hur kan de få ett dysfunktionellt par att samarbeta, när makt, våld samt rädsla är de centrala faktorerna i förhållandet? Vi hade även önskat att forskning ska göras kring lagar som finns aktuella vad gäller relationsvåld. Varför samhället inte använder de lagar som redan finns. Lagar som kvinnofridskränkning och barnkonventionen innehåller en god tanke men tillämpas inte i den utsträckning som de borde göra. De två sista aspekterna vi finner är intressanta gällande detta ämne är att lyfta fram de ”goda männen” och männen som utsätts för relationsvåld. Vi skulle finna det intressant att vidare studier ska göras kring de män som tar avstånd från handlingar som andra män utför och att lyfta fram männen som offer och kvinnor som förövare. Detta för att få bredare kunskap om vad relationsvåld innebär.

2014-05-26

7 Referenslista

- Agevall, C (2012). *Våldet och kärleken: våldsutsatta kvinnors begripliggörande av sina erfarenheter*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2012
- Brottsförebyggande Rådet “*Dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*” (elektronisk), BRÅ, Sveriges officiella hemsida <<http://www.bra.se/bra/nytt-fran-bra/arkiv/apropa/2007-07-01-dodligt-vald-mot-kvinnor-i-nara-relationer.html>> (2007-07-01) Hämtad: 2014-04-04 kl. 13.47
- Burcar, V. (2005). *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2005
- Burr, V (2004). *Social constructionism [Elektronisk resurs]* :. 2. ed. London: Taylor & Francis Group
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber AB
- Connell, R (1999). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalo
- Connell, R (2012). *Om genus. 2.*, utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Eliasson, M (2000). *Mäns våld mot kvinnor: en kunskapsöversikt om kvinnomisshandel och våldtäkt, dominans och kontroll*. 1. pocketutg. Stockholm: Natur och kultur
- Engelstad, F (2006). *Vad är makt?*. Stockholm: Natur och kultur
- Fangen, K (2005). *Deltagande observation*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Garcia- M. et al. “*Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women’s health and domestic violence*” *Lancet* 2006 Oct 7;368(9543):1260-9.2005 World Health Organization
- Giustina, D “*Violence against women in intimate partner relationships: community responsibility, community justice*” *Contemporary Justice Review*, Vol. 11, No. 4, December 2008, 351–361
- Herz, M. och Johansson, T: (2011). *Maskuliniteter- Kritik, Tendenser, Trender*, Malmö, Liber AB

2014-05-26

- Hirdman, Y (2003). *Genus: om det stabila föränderliga former*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Holmberg, C & Enander, V (2007). *Varför går hon?: om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. 1. pocketuppl. Göteborg: Kabusa böcker
- Hydén och Månsson "Kön i teori och praktik" i Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red.) (2006). *Socialt arbete: en grundbok*. 2., [rev. och utök.] utg. Stockholm: Natur och kultur
- Höjer Wendt, M (2002). *Rädslans politik: våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Diss. Stockholm : Univ., 2002
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia AB
- Jönson, H (2010). Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete. Liber AB
- Larsson, E (2003). *Närhet som gör ont: om våld mot närstående*. Stockholm: Brottsofferjourenas riksförbund
- Larsdotter, S "På väg mot ett liv utan våld: att arbeta med individuella samtal" i Enander V, Eriksson Larsson S, Fries J, Holmberg C, Larsdotter S och Olsson H (2011) ."Hur går hon?- om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser" Lund: Studentlitteratur
- Lindholm, M (2002). *Att förebygga våld mot kvinnor i nära relationer*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
- Lundgren, E (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS)
- Lundgren, E (red.) (2001). *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige : en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten
- May, T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Nationalencyklopedin (2014) "Offer" (elektronisk), <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/offer/274822>> (Hämtad: 2014-04-18, kl. 10.54)
- Nationalencyklopedin (2014) "Våld" (elektronisk), <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/sve/vald>> (Hämtad: 2014-04-18, kl. 11.12)

2014-05-26

- Nationalencyklopedin (2014) "Relation" (elektronisk), <<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/enkel/relation>> (Hämtad: 2014-04-18, kl. 10.45)
- Nilsson, L. (2002) Brottsförebyggande Rådet "Våld mot kvinnor i nära relationer-En kartläggning" Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag
- Scheffer Lindgren, M. (2009). "Från himlen rakt ner i helvetet": från uppbrott till rättsprocess vid mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Diss. (sammanfattning) Karlstad: Karlstads universitet, 2009 Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-3963>
- Scheffer Lindgren, M (2005). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer ur perspektiven genus, rätt och folkhälsa: en kunskapsöversikt*. Karlstad: Avdelningen för folkhälsovetenskap, Institutionen för samhällsvetenskap, Karlstads universitet
- Selin, K. (2009) Brottsförebyggande Rådet "Våld mot kvinnor och män i närrelationer- Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet" Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Information och förlag
- Stier, J. (2003). *Identitet: människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur
- Thomassen, M (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Vetenskapsrådet (2002) "Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning" Hämtad som PDF <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2014-03-17, kl.16.16)
- Enander V "Skam- ett bortglömt band" i Susanne Eriksson Larsson, Julia Fries, Carin Holmberg, S Larsdotter och Hanna Olsson 2011. "Hur går hon? - Om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser" Lund: Studentlitteratur
- Wenneberg, Søren B (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

2014-05-26

8 Bilagor

I detta kapitel kan ni ta del av de informationsbrev som vi gav ut till våra respondenter strax innan vi påbörjade intervjuerna. Vi har även här bifogat vår intervjuguide.

8.1 Bilaga 1

Informationsbrev

Vi är två glada tjejer som läser socionomprogrammet, 3,5 år på Lunds Universitet, Campus Helsingborg och är inne på vår sjätte termin. Under denna termin ska vi skriva ett examensarbete och vårt intresse är att studera relationsvåld med inriktning på kvinnor som utsätts för våld i en heterosexuell relation.

De bakomliggande faktorerna till detta val av ämne, är att det länge har varit omdiskuterat som ett samhällsproblem. Vi är medvetna om att en hel del forskning har gjorts kring detta. I takt med samhällsutveckling vill vi därmed analysera hur organisationer som arbetar med denna typ av problematik ser på utvecklingen och vilka faktorer som fortfarande går att förändra till det bättre.

Vi anser att det är viktigt att lyfta fram Era rättigheter som intervjuperson och vill därmed skriva ner de fyra etiska principerna som vi kommer att utgå ifrån.

Den första är informationskravet som innebär att Ni bland annat informeras om undersökningens syfte och om att ert deltagande är frivilligt. Ni har även rätt att besluta Er om att inte längre medverka i intervjun. Den andra etiska grundprincipen är samtyckeskravet som innebär att Ni har rätt att bestämma över Er medverkan. Den tredje etiska grundprincipen är konfidentialitetskravet som innebär att de uppgifter som Ni lämnar i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet. Obehöriga ska inte kunna komma åt uppgifterna. Nyttjandekravet som är den fjärde och sista etiska grundprincipen innebär att de uppgifterna Ni kommer att lämna, endast ska användas till forskningsändamålet.

2014-05-26

Vi vill i förhand tacka Er för att ni vill medverka i vår intervju.

8.2 Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfakta

Vill du berätta om dig själv och din bakgrund?

Kan du säga något om när du började intressera dig för att arbeta med människor i utsatta situationer?

Hur länge har ni arbetat med relationsvåld?

Kvinnor som utsätts för relationsvåld

Hur ser ni på debatten kring kvinnor som utsätts för relationsvåld?

Har ni under ert arbete stött på kvinnor som utsätts för relationsvåld?

Hur kommer kvinnor som utsätts för relationsvåld i kontakt med er?

Vad anser ni är bakomliggande faktorer till att kvinnor utsätts för relationsvåld?

Vad är din inställning till den utveckling som har skett gällande denna debatt?

Vilka faktorer tror ni kan ligga till grund för ytterligare utveckling och åtgärder gällande denna typ av samhällsproblematik?

Olika typer av relationsvåld

Vilken typ av relationsvåld mot kvinnor är vanligast förekommande?(Sexuell misshandel, fysisk misshandel, psykiskmisshandel, osv.)

Hur kommer det sig att just denna typ är vanligast?

Vilken åldersgrupp är överrepresenterad hos er?

Vilka är det bakomliggande faktorerna?

Stödinsatser

Hur ser situationen ut för en kvinna som har blivit utsatt för relationsvåld strax innan hon kommer i kontakt med Er?

2014-05-26

Vilka bakomliggande faktorer har lett till den situation som kvinnan befinner sig i strax innan kontakten med Er?

Hur ser era stödinsatser ut från början till slut?

På vilket sätt påverkar era insatser kvinnorna efteråt?

Det finns idag akuthjälp där kvinnan avlägsnas från hemmet. Hur kommer det sig att det inte är lika naturligt att avlägsna den våldsamma mannen från hemmet?

Hinder och möjligheter

Många kvinnor vågar idag söka sig till hjälp men det finns en stor andel som inte vågar ta hjälp trots denna utveckling, vad tror ni det beror på?

Hur ser arbetet ut för er då kvinnan inte tar emot ett era stödinsatser till henne?

Hur handskas ni med detta?

Vilka andra hinder upplever ni förekommer i samband med era hjälpinsatser?

Vilka myndigheter samverkar ni med?

På vilket sätt möjliggör dessa myndigheter era stödinsatser?

På vilket sätt hindrar dessa myndigheter era stödinsatser?

Avslutning

Vi är nu klara med våra frågor. Är det något vi har missat eller finns det något du skulle vilja tillägga som är viktigt att föra fram gällande kvinnor som utsätts för relationsvåld?

Om det skulle förekomma några funderingar under arbetets gång. Får vi lov att kontakta Er då?

Tack för att du tog dig tid att träffa oss!